

RÕÖMSA KUNSTI ERINUMBER

Kinnises ning kristalliseerunud, valdavalt maskuliinses kõrgkunstiseltskonnas (mitte keskkonnas) on rööm represseritud ja seda käsitletakse tabuna. Ka naer, röömuga tihti kaasnev nähtus, tundub ohtlik, sest see ei suhtu kehtivasse korda tõsiselt ega allu kunstimaailma sisemistele diskursustele ja lahterdustele. Röömsat kunsti institutsionaalsel tasandil ei eksisteeri, on ju struktuuride püsimise aluseks tõsiseltvõetavus ning usk nendes. Röömus (loe: labane) ning perifeerne ilming kunstimaastikul on oma segadusseajavast olemasolematusest lähtudes vaba nii institutsionaalsest survest kui ka 20. sajandi kunstireseptiooni taagast.

Röömu peetakse millekski alaväärseks, kuna see ei aduvat maailma "sügavamaid" nähtumusi. Rööm olevat pealiskaudne, naiivne, süüdimatu. Kandumata "tõsisemate" (loe: tõsiseltvõetavate) emotsioonidega võrreldes piisavalt eeterlikesse elevandiluutornidesse, on rööm määratud sobivaks maisele klounaadile ning veiderdusele. Pööbel, kelle nüri pilk ei ulatu enesevigastuste ning märterluse kaudu saavutatud katarsise hägusesse hiilgusse, otsib naiivselt ning juhmilt ikka veel head uut ilma.

Inimest, kes käib kaasaegset kunsti kaemas rohkem kui kord aastas, tabab vältimatu ning ilmne ängistus. Taiesteks sublimeeritud konformism kehtivate kaanonitega tagab

edu ning tuntuse, kuna vihjab tunnustatud ikonograafia abil tõsiseltvõetavusele ning sügavusele. Mängulisus on lubatud reeglite sees, mitte reeglite endiga.

Represseritud nähtused arenevad aga surve alt vabanemise suunas. Sihipäraselt röömus kunst on iseenesest revolutsiooniline ilming oma pöörangulisuses või murrangulisuses. Röömsa kunsti revolutsioon seisnebki selle olemasolus.

Kui revolutsiooniideoloogiatega on käinud kaasas enamasti positiivsust ning röömsameelsust käsitlev propagandistlik kunst kui valitseva korra ideoloogiline survevahend, siis praegu on röömsa kunstiga kaasnev ideoloogilisus ning revolutsioonilisus võitlusvahendeiks kunstimaailma diktatuuri vastu. Tegemist on puhta, mitte ideoloogiliselt täpselt väljamõeldud röömuga, vabast eneseväljendusest sündinud emotsionaalse laenguga.

Röömus kunst peaks olema stabilisaator, mis aitab luua lisavaatenurka kunsti sisemistele protsessidele. See peaks avama sõnavabaduse ukse röömsate inimeste südames. Kunstnik on end vägistanud kannataja ning tundliku boheemkunstniku kitsasse kostüümi, omandades rolli, mida pole ise teadlikult valinud, vaid mis on kujundatud tugeva kontseptsioonikeskse ajupesuga.

Pretensioonikad arusaamad "tõelistest" emotsioonidest on kultuurisisesest ahistuse üks osis, rööm aga nõuab vabadust.

Jane Suviste

Röömsa kunsti eri panid kokku:
Piret Räni (peatoimetaja, kujundaja, vaimne ema ja raudne rusikas),
Jane Suviste (peatoimetaja parem ajupoolkera) ja Eve Kiiler (intervjuussepp)

Vabasta endas rööm!

preface

In the closed, crystallized and primarily masculine high art society (not to be confused with "environment") joy as such is repressed and is dealt with as a taboo. Also laughter, a phenomenon often associated with joy, is deemed dangerous, since it does not respect the current order of affairs and does not yield to the discourses and shelving mechanisms of the Artworld. Joyful art does not exist on the institutional level; for isn't the foundation for all structures their solemnity/credibility and belief in the very same structures? Joyful (read: "lowbrow") and peripheral manifestations in the field of arts are, thanks to their confusing non-existence, free of both the institutional pressure as well as the burden of 20th century art reception.

Joy is considered to be something inferior, since it's not supposed to grasp the "deeper" phenomenons of the world. Joy is supposed to be shallow, naive, irresponsible. Being unable to reach ethereal enough--compared to more "serious" (read: "those that are taken more seriously")--ivory towers, joy is reserved for worldly slapstick comedy and deliberate foolishness. The rabble, whose dull stare does not register the hazed glory of catharsis accomplished through self-mutilation and martyrdom, is still simple-mindedly and irrationally searching for the brave new world.

People who go to see contemporary art more often than once a year are destined for inevitable and apparent distress. Conformity with the validated canons sublimated into works of art will grant one success and fame, since, thanks to approved iconography, it refers to credibility and deepness. It is only acceptable to play around within the rules, not with them.

Repressed phenomena tend to evolve towards deliverance from repression. Deliberately joyful art in its upheavalness or ground-breakingness is a revolutionary appearance in itself. The revolution of joyful art lies within its existence alone.

Although revolutionary ideologies have mainly been accompanied by positive and happy propagandist art as the ideological tool of repression used by the ruling order, the current ideological conceptuality and revolutionariness of joyful art are weapons against the dictatorship of the art world in general. What we are dealing with here is not ideologically precisely rationed joy, but pure emotional boost borne by free self-expression.

Joyful art should be a stabilizer, helping to create an additional point of view towards the inner workings of Art. It should open the gates of free speech in the hearts of Happy People.

The Artist has forced him- or herself into the tight, whole-body-suit of a martyr, of a sensitive bohemian artist, thus accepting a role not consciously chosen but designed through violent concept-centered process of brainwashing.

Pretentious notions of "true" emotions are a part of intracultural distress. Joy, though, demands freedom.

Jane Suviste

MIKS ON AMETLIKUS KUNSTIS VÄHE RÕÕMU?

Miks tundub kõrge ja tõsise kunstiga tegelemine loojaisiksustele niivõrd palju väärikum, et emotsionaalsemal lähenemisel tekivad alateadlikult ranged piirid ja lahterdused?

Inimene on täisväärtuslik isend siis, kui ta suudab tunda nii rõõmu kui ka muret, nii nutta kui ka naerda. Ent ometigi on välja kujunenud arusaamine, et väljaspool pereringi oma emotsioonide väljanäitamine ei kuulu hea tooni juurde. Ja niisamuti on välja kujunenud, et ofitsiaalne kunst ei toetu positiivsetele emotsioonidele, ei sisalda endas üldjuhul rõõmu.

Eeskätt on rõõmu kõrgkultuurist tõrjunud tema seostamine maiste ja lihalike toimingutega, rõõm ja tema väljendaja naer on köidetud profaansete-dionüüsiliste seoste puntrasse. Need seosed hoiavad rõõmu eemal kõrgkultuuri panteonist, kuhu (Susan Sontagi järgi) pääsevad sakraalses sfääris heaks kiidetud tõsidus, ilu ja tõde. "Kõrge kunst" pärineb karnevalikõrvasest selgete klassivahedega kõrgkultuurist, milles hoitakse väärtusi muutumatuks, mitte ei ironiseerita nende üle. Ka kaasaegse kunsti eelkäijaks on tragöödia, mis tõsise ja filosoofilisena oli õilis ja püha, samas kui naerev komöödia on jäänud siinamaani ilmalikku, s.t. meie mõistes siis mitteametliku või rahvakultuuri sfääri. Ent kas see pole rõõmu suhtes ülekohtune? Intellektuaalsed rõõmud võivad oma olemuselt seostuda pigem pühaliku maailmapildi kui labase ilmalikkusega. Huumor võib olla filosoofilisem kui tarkade sõnade mõtted mängud algaja filosoofi märkmeis.

Praeguse seisuga on ametlikus kultuuris domineerivaks ülitõsine asjalikkus ja kontseptuaalne formalism. **Ent mis siis ikkagi on põhjustanud sellise vähesse emotsionaalsuse? Olen leidnud mitmeid rõõmuvaeguse põhjusi.**

1. Liiga kõrged eesmärgid

Üldises plaanis võib rõõmu (enesega rahulolu, oma igatsuse täitumise tunnetamise) vähesust ja vastavalt ka stressi suurt levikut seletada globaliseerumisprotsessi varjuküljena – kuna inimese püüdlused ei piirdu enam oma külaga, vaid terve maailmaga, on üha raskem ulatuda oma püüdluste tasemele ja üha väiksem on võimalus realiseerida endale seatud eesmäärke. Inimesed on sagedamini stressis ja kuna nende igatsuste ette on seatud ületamatu lattu, kohtavad nad oma tegemistes üha vähem rõõmu. Loomulikult märkavad nad siis ka rohkem end ümbritsevaid painajaid ja kultuuriloojatena jagavad publikulegi pigem oma piingeid kui rõõme.

2. Negatiivseid tundmusi on rohkem kui positiivseid

See, et negatiivseid tundmusi kiputakse rohkem väljendama ja teistega jagama ning et neid üldises kultuuripildis ei tähtsustata, võib olla tingitud ka sellest, et negatiivseid tajuprotsesse olevat rohkem kui positiivseid. See on bioloogiliselt väljakujunenud ohusignaalide süsteem, mille abil tagatakse liigi säilimine. Ohusignaalide vormimine kultuurikoodidesse on seega täiesti "bioloogiline" protsess.

3. Kristliku religiooni mõjud – kannatuste sublimeerimine

Kaasaegne lääne kultuur on arenenud kristlikust maailmapildist, selle kõik harud ja võimalused on mingil arenguetaolil olnud kristluse teenistuses. Ka inimeste käitumisnormid ja tõekspidamised on kristlikest tavadest läbi imunud, isegi kui nad seda ise tunnustada ei taha. Märterluse, st. ideede nimel kannatamise ülistamine läbi ajaloo on olnud üks värvavahtidest kõrgkultuuri lävepakul, mis on hoidnud rõõmu ja lõbu kõrgematest sfääridest eemal. Märtrid said pühakuks ning kunstnikki on tahtnud märtreile sarnanedes saada enesele "pühaku mekki manu". Kannatuse ülistanud nii mungad kui filosoofid, kannatuste vajalikkusest täisväärtusliku targa inimese arengus on pajatatud lääne kultuuri mõjualuste rahvaste ühisteadvuses palju lugusid.

Teine kohutav asi, mille religioosne kultuuriteadvus meile on pärandanud, on patt. Rõõm ja lõbu kui kerglase elu väljund kuulusid patustamiste kaasnähtuste alla ja olid seeläbi taunitud.

4. Subjektiivse ehk naiseliku sfääri väljatõrjumine

“Maailm, nagu meie seda näeme, jaguneb paljudeks kontseptuaalseteks ja sotsiaalseteks kaksikjaotusteks, mis üksteist võimaldavad, toetavad ning vastastikku määratlevad – avalik või privaatne, maskuliinne ja feminiinne, objektiivne või subjektiivne, võim või armastus. Nii näiteks säilitatakse objektiivse tõsiasja ja subjektiivse tunde eristus objektiivse sidumise kaudu võimu ja mehelikkusega ning selle eemaldamisega naiste ja armastuse maailmast. Meheliku eristamine naiselikust säilitatakse jällegi seostades maskuliinsu võimu ja objektiivsusega ning lahutatakse see subjektiivsusest ja armastusest jne.”

pärineb Evelyn Fox Kelleri raamatust “Mõtisklusi soost ja teadusest”, milles ta põhjendab veenvalt kõige teadusliku seostamist mehelikuga. Vastandades naiseliku subjektiivsuse ja meheliku objektiivsuse ning naiseliku armastuse ja meheliku võimu kui stereotüüpsed soorollide lahendid, mida inimese kasvatusprotsessis kultiveeritakse, kaotamegi kultuuripildist naiselikud lahendid. Ka kunst, mida seostatakse rohkem subjektiivsuse ja emotsionaalsusega, on läbi aegade ikka ja jälle pürginud sarnastuma teadusega ning edastama tõde.

“Teadus on kujunenud erilise mehelikkuse-ideaali meelevallas. Moodsa teaduse rajajad toetusid ilmselgelt sooliselt laetud keelele, otsisid filosoofiat, mis vääraks “mehelikuks” nimetamist ning mida saaks jõuetutest eelkäijatest eristada “viriilse” väe, võime järgi taltsutada loodus inimese teenistusse ja muuta ta oma orjaks. /.../ Meie kultuuris on mehelik ja naiselik vastandmõisted, mistõttu objektiivsusest – õigupoolest üldnimlikust eesmärgist – saab objektivism ehk maskuliinne eesmärk, samal ajal kui subjektiivsust hakatakse tõlgendama kui subjektivismi, feminiinset eesõigust,” nendib Keller.

Ehk siis, nagu kokkuvõtvalt on väinud Katrin Kivimaa, “mõtleva subjekti mudeliks on mees” ning mehele pole soorolliliselt ette nähtud olla emotsionaalne, subjektiivne ja asja ees, teist taga lõbutsema. Ja ajalooliselt on kultuuri reeglilikke kombineerinud ikka meeste mängud.

5. Kõrgkultuuri eraldumine rahvakultuurist

Alates karnevalitraditsiooni taandumisest lääne kultuuripildis on rahvakultuur muutunud intellektuaali jaoks taunimisväärseks ja kõrgkultuur tavalisele kultuuritarbijale igavaks. Osaliselt võib see

olla tingitud algses karnevali(rahva)kultuuris sisaldunud sisulise põhjuse ja eesmärgikohase asendumisest kaasaegse massikultuuri

kommertsialiseerumisega.

Meenutades Bahtiniit pärinevat

karnevalikultuuri ja kõrgkultuuri eristust, põhineb toonane ofitsiaalne kultuur hea ja kurja, patu ja lunastuse, hirmsa ja naljaka, räpase ja puhta, avaliku ja isikliku, ülema ja alama dogmaatilisel piiritlemisel, pakutakse, propageeritakse ja tunnustatakse lõplikke ühetähenduslikke tõdesid.

Traditsiooniliselt väidame me seda kõike ka praeguse

kõrgkultuuri kohta, ainult et tabude langemise käigus on kõrgelt kunstilt langenud kõrge hinge esitamise kohustus ja jumalikkusesisaldus. “Kunst on heroiliselt mütologiseeritud ja tõsine. Karnevalil pole suurde kunsti asja,” on öelnud Virve Sarapik. Tookordset kõrget ja madalat kultuuri eristas temaatika – kõrgkultuur õilistas ideaale ja süvendas tabusid, karnevalikultuur vabastas moralismist ning lubas näidata surma, söömist, sigimist, verd ja inimese ihulikkuse kõiki teisi aspekte. See oli vaimu ja keha vastandus – kõrgkultuur toimus vaimu tasandil ja karnevalid toimusid kehale mõeldes. Ihu ja hinge dilemma oli niimoodi kultuuriliselt paika pandud. Naer ja rõõm kuulusid karnevalipoolele, ihulikkuse juurde. 20. sajandi kunstirevolutsioon on lõhkunud kõrgkultuuri sisu kaanonid, kunsti on toodud ka kõige abjektiveemad, kõige lihalkumad väljundid. Ainult et vastupidiselt karnevalikultuuris domineerinud naeruaspektile ihuliku käsitlemisel on säilitatud suuresti kõrgkultuuriga kaasnev tõsidus. Tõsine karneval on lubatud panteonile. Niimoodi on sorteerunud tõsidus kõrgkultuuri ja rõõm **massi- ja rahvakultuuri** valda, kusjuures toimib väärtushinnang, et intelligentne inimene hoidub viimastest. Selle mõjul väldib intelligentne inimene ka naeru (ja rõõmu kui sellega otseselt seostuvat) tõsise sõnumi propageerimisel.

6. Kunstnikumüüt

Kunstnik on looja. Kunstniku jaoks on loovus ettekääne enda lähendamiseks Jumalale, suurele Loojale, ja seega oma geeniusse tunnustamise kaudu surematuse saavutamiseks. Et aga olla vastavuses parameetritega, mille järgi otsustatakse

tuntus – meie aja ebareligioosne surematuse –, tuleb end mütologiseerida kunstnikumüüdi kohaselt ehk siis muuta end mütologiseeritavaks teiste poolt. Samas piirab looja end piiritledes tegelikult oma loovust. Mütologiseeritud Kunstnik-Looja loob mütologiseeritud Kunsti, mille pühadus on määratud looja enese pühadusega, mille määrab paralleel Jumala loomine. Kõrgkultuuri osana on Kunst püha ja tõsine, kõrgel eemal rahvalikust lamedusest. Ta kannab endas tõde, ilu ja enese taasmütologiseerivust. Kunstnik tegeleb tähtsate ja eksistentsialistlike teemadega (mis on enamasti traagilised) ning arendab oma meisterlikku materjalikäsitlust ajastu meelelaadi jäädvustades. Igapäevased piasjad jäävad tema tegevussfäärist välja. “Praegusaja kunstimüüdi üheks tunnusooneks on kunsti missioon, sotsiaalsuse rõhutamine. Kunstnik on seejuures erilise vahendaja, /.../ mitte enam niivõrd looja-jumal kui preester-šamaan,” kirjutab Virve Sarapik raamatus “Keel ja Kunst”. Kunsti pühadus on kandunud läbi sajandite, lastes Loojal muuta “kaunid kunstid” ka “performatiivseteks aktideks”, peasi, et autor oleks piisavalt mütologiseeritav, võimaldaks end muuta Loojaks, kelle ebapühadena näivad teod oleksid vabandavad, kuna on toime pandud tõe nimel ja kõrge kunsti hüvanguks. Pürg mütologiseeritavaks kunstnikuks, vajadus vastata kunstnikumüüdi kehtivatele parameetritele, mis kattuvad *artworld*’is tunnustust leidvate omadustega, põhjustavad püüdlikkuse. Kunstnik keskendub püüdlikult reeglite õppimisele, püüab luua kunsti “nii, kuidas peab” ehk “nii, kuidas õige on” selle asemel, et väljendada iseoma maailmanägemust. Püüdlik kunstnik usaldab vaid tõsiseid teemasid ja ülitõsiseid väljendusvahendeid, kuna olla narr nõuab rohkem julgust ja iseseisvust kui olla võltspühak, kellel käteõpitud ja laenatud meetodid käepärast.

7. Vanad ja noored kultuurid

Kultuuri vanus mõjutab selle kultuuri emotsionaalset palet. Noor kultuur on enamasti rõõms ja päikseline, selles kasutatakse eredaid värve ja rõõmsate inimeste kujutisi. Samuti pole noored kultuurid veel seotud kontrolliva monoteismiga, vaid nende maailm on täis sõbralikke või vaenulikke üleloomulikke jõude. Kui arvestada seda, kui kaua aega on möödunud euroopaliku kultuuri lapsepõlvest, võime arvata, et sinne kultuur on jõudnud raugaiikka, mille alguseks võikski siis vahest arvestada laialdast ateismi ja kunstide

miks on kunstis vähe rõõmu?

autorikeskseks muutumist – protsessi, mis on meid ümbritsenud viimase paarisaja aasta vältel.

8. Kunsti pürg teaduse poole

Renessansiajast peale on kunstis esinenud ikka ja jälle suundumusi, mis püüavad kunsti ja teadust teineteisele lähendada, ehk siis kunsti teadusele sarnastades muuta kunstnikku tõsiseltvõetavamaks tegelaseks. See pürg ilmnes samaaegselt autori isiku tähtsustamise algusega, protsessiga, kus käsitöölisest sai kunstnik. Evelyn Fox Kelleri järgi on teaduse kaksikeesmärgiks teadmine ja võim. Teadmise auväarsust tuleb seostada inimese pideva tulutu pürgimisega tõe poole. Ka kunstnik on traditsioonilise kunstiajaloo jooksul püüdnud väljendada tõe, kas siis ideoloogilist tõe või asjade olemust neid perfektselt kujutades.

9. Kunsti ajalooline "funktsioon" kroonikuna

Enne fotograafia leiutamist pidi kunst kandma kogu vastutust visuaalse kujutamise objektiivsuse eest – kanti edasi kujutisi ajaloolistest sündmustest ja isikutest, jutustati kirjaoskamatule piibllilugusid ja talletati väärtushinnanguid. See protsess toimus just nii objektiivsena, kui "tellijale" (mõistetagu siinkohal kas üksikisikut-valitsejat, toimivat ideoloogiat või kunstniku sisetunnet) vajalik tundus. Aga ta pidi mõjuma objektiivselt, sest kujundas rahva ajaloolist mälu ja kandis edasi antud ajastut peegeldavat visuaalset informatsiooni, seega tuli seda teha tõsiselt. Kroonika pole ju mingi nali!

Piret Räni

10. Rõõmu ja naeru pidev ärakasutamine müügiagendina

Kuigi kõrgkultuurilise väljendusvõimalusena on rõõm ja naer taunitud, kasutatakse neid ära kõikvõimalikke elukvaliteete reklaamivatel puhkudel. Alates 20. sajandi algusest on inimest ümbritsev keskkond visioonidega nii üleüllastatud, et inimene on omandanud võime pilte silmanurgast nähes neid pealiskaudselt klassifitseerida. Niimoodi lahterdatakse ka naeratust sisaldavad pildid nimetuse alla "reklaam". Niimoodi peljatakse ka rõõmsat kunsti kui pealiskaudset ja millegi müümise jaoks tehtut. Ka meie lähiminekikus toimunud sotsialismimüüdi propageerimine käis osaliselt viljapõllul

naeratavate naiste ja rõõmsalt BAM-ile sõitvate noorte kujutamise kaudu. Analoogne kultuuriline revolutsioon Hiinas aga näeb plakatitel välja tõeline "naerev revolutsioon" – punalippude alla on kogunenud palju laulvaid ja naervaid inimesi, keda on haaranud lausa massihüpnootsi rõõm. See

ideoloogiline rõõmukaubandus, mis propageeris fiktiivset ideaalilähedast elukvaliteeti, on naeratuse kui rõõmu väljendaja visuaali paljude vanemate inimeste jaoks umbusaldusväärseks muutnud. Praegu näeme naeratust samal viisil suurkorporatsioonide teenistuses olevana – vahest meenuvad kõigile Colgate ja Kodak, Hellogs Cornflakes ja Coca-Cola, kõik need tooted, mille tarbimisega kaasnevat imeline nauding.

On öeldud, et kultuur on mäng, millega inimene enesele tõestab, et ta pole loom. Selles mängus on oluline koht kultuuri mänguliste juurte peitmisel ja filosoofilise tõsiduse süvendamisel. Inimese põhiline intellektuaalne igatsus on seega erineda võimalikult palju loomast. Alles tegevuskunsti, eeskätt aktionismi levikuga on kunstiniimesele saanud võimalikuks "loom endas valla päästa". Kui oletada, et emotsioonide tähtsustamatus kunstikriitikas/teoorias on seotud inimese igatsusega olla ülim olevus, universumi kuningas, jumala järeltulijate hõim, kellel pole mingit sidet loomadega, kas siis võib eeldada, et rohkem või vähem ateistlik kultuuripilt võidab koos tegevuskunsti arenguga enesele tagasi õiguse emotsioonidele?

1. Susan Sontag. Vaikuse esteetika. Kunst, Tallinn, 2002, lk. 39.
2. Aino Lunge. Emotsioonide psühholoogia. Valgus, Tallinn, 1980, lk. 24.
3. Kuulsate inimeste kuulsad mõtted, III osa. Aforismid XIX - XX sajand. Ersen, 2001.
4. Evelyn Fox Keller. Mõtisklusi soost ja teadusest. Tartu Ülikooli Kirjastus, 2001, lk. 21.
5. Samas, lk. 20.
6. Katrin Kivimaa. Soolise erinevuse tulek eesti kunsti. Feministlikest suundumustest 1990. aastatel. Kogumikus: Üllbed üheksakümmendad. KKEK, Tallinn, 2001, lk. 124.
7. Juri Lotman. Kutse dialoogile. Eessõna raamatule: Mihhail Bahtin. Valitud töid. Eesti Raamat, Tallinn, 1987, lk. 9.
8. Virve Sarapik. Keel ja kunst. Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus, Tallinn, 1999, lk. 98.
9. Samas.
10. Evelyn Fox Keller. Mõtisklusi soost ja teadusest. Tartu Ülikooli Kirjastus, 2001, lk. 96.

WHY IS THERE SO LITTLE JOY IN ART?

Actually, in order to understand the concern within the question, the title should be rephrased: Why is there so little joy in official art? For self-cultural and "dilettantist" output lacks the "happyhondriac cramp" and the restriction of playfulness, striving for spiritual highs. How come the gap between high art and self-culture has expanded to such divide? Why does involvement in high art seem so much more prestigious to the creative person that strict borders and labellings occur subconsciously whenever a spiritual and emotional approach is considered?

The main blame for exiling of joy from high culture can be put on its being associated with earthly and carnal processes. Joy and its expression, laughter, are tightly knotted into a mess of profane and Dionysian allusions. These allusions keep joy away from the Pantheon of high culture, which, according to Susan

Sontag, is accessible to solemnity, beauty and truth accepted by the sacramental world. Although throughout the traditions of medieval drama it has been the Jester's job to express the truth and to bring down the subjective approaches of class-relevance towards truth with more objective truths untouched by class differences, the Jester himself has his roots in profane carnival culture. This is in accordance with the "carnival paradox"--the function of carnival in culture is to fixate the norm by breaking it. Although differences in social standing are abolished during the carnival, they are that much more evident afterwards. "High art" stems directly from high culture running parallel to the carnival and recognizing class differences more than clearly, in which values are held unchanging instead of being ridiculed. Tragedy, being noble and sacred in its solemnity and philosophy, is the true predecessor of contemporary art, while the laughing comedy

has up to now stayed within the profane, or as we would say, unofficial sphere, or that of mass culture.

Despite all the religious and social changes official culture has remained the inheritor of the Apollonian half, while the unofficial half has assimilated profane laughter and joy. But isn't this unfair to Joy? Intellectual joys may be more closely associated with the sacramental view of the world than with lowbrow profanity. Humour can be more philosophic than pointless games of wise words in the notebooks of a rookie philosopher.

Ultra-serious matter-of-factness and conceptual formalism are dominant in current official culture. But what is the true root of such emotional famine?

I have found many explanations for the lack of joy:

1. Too high goals: the contemporary restraint
Generally, shortness of joy (self-contentedness, cognition of the realization of one's dreams) and accordingly widespread stress can be explained as the downside of globalization. Since one's strivings are no longer limited to one's home village, but rather encompass the whole world, it is exceedingly harder to reach the level of one's aspirations, and the chances of realizing one's intended goals are getting slimmer by the minute.

2. There are more negative feelings than positive
The growing tendency to express and share negative feelings, and the fact that they are not rendered important in the general view of culture, can be attributed to the notion that supposedly there are more negative perceptual processes than positive. This is a biologically evolved system of distress signals which helps to preserve the species.

3. Influence of Christian culture: sublimation of sufferings
Contemporary Western culture has stemmed from the Christian view of the world; also people's norms of conduct and their convictions are permeated with Christian traditions. Glorification of martyrdom, that is, of suffering for one's convictions, has throughout history been one of the goalies on the threshold of high culture that has kept joy and fun away from the higher spheres. The martyrs became saints, and so the Artist, not unlike the Martyr, has also strived to acquire some of the halo of saintness. Suffering has been glorified by both monks as well as philosophers; the necessity of tribulations in the development of a wise person of full value has been preached in countless stories in the collective consciousness of the peoples within the sphere of influence of the Western culture. The other horrid legacy of the religious cultural consciousness is Sin. Joy and fun as the output of frivolous life were considered the attendant symptoms of sinning and as such were frowned upon. Joy has always been associated with love and sexuality, the carnal (joyful) fruits of which have also been deemed unrighteous. Culture as we know it has developed into its current form primarily after the end of medieval times and the Reformation, when the main designer of thought was Protestantism, especially Lutheranism. Culture and life were officialized then, and conventions familiar to us elaborated.

4. Extrusion of the subjective (feminine) sphere
By opposing feminine subjectivity and masculine objectivity, feminine love and masculine power as the stereotypical settlement of gender roles cultivated in the process of development of a person, we extinguish from the cultural picture the feminine settlements developed into home milieu. Or, as Katrin Kivimaa has summarized: "the model of the thinking subject is a male",

and the gender role of the male does not include emotionality and subjectivity. After all, the cultural protocol has historically been combined by masculine games.

5. Separation of high culture from the mass culture
Medieval profane carnival culture was separated from high culture by subject matter-- high culture glorified ideals and deepened taboos, carnival culture delivered us from moralism and allowed us to picture death, eating, propagation, blood and all other aspects of human fleshliness. This was the opposition of spirit and body--high culture worked on the spiritual level, carnivals were meant for the body. Laughter and joy were a part of the carnival-half, of carnality. The 20th century art revolution has demolished the contextual canons of high culture; even the most abject, most carnal output has been introduced. Only, contrary to the aspect of laughter in dealing with the carnal in carnival culture, a lot of the solemnity accompanying high culture has been preserved. The solemn carnival has been accepted at the Pantheon. But laughter and joy have stayed primarily in the field of commercialized mass culture.

6. The Artist Myth
The mythologized Artist-Creator creates mythologized Art, the sanctity of which is determined by the sanctity of the creator him- or herself, which is determined by the parallel of God's creation. Aspiration towards becoming a mythologized artist, the need to accord to the current parameters of the Artist Myth coinciding with the qualities revered in the artworld cause assiduity. The artist assiduously concentrates on learning the Protocol, tries to create art "as it should be done" or "as is right". The assiduous artist only trusts serious subjects and ultra-serious means of expression, since it demands more courage and independence to be a Jester than being a fake saint with learnt-by-heart and borrowed methods.

7. Old and young cultures
The age of a culture influences its emotional visage. A young (and polytheist) culture is usually joyful and sunny; an old (and monotheist), tightly regulated culture is dominated by seriousness.

8. Aspiration of art towards science
The dual goal of science is power and knowledge (or the observed truth), i.e. masculine objectivism which excludes the feminine subjective emotions. Also art, aspiring to imitate science, has tried during the traditional history of art to express the truth, be it the ideological truth or the essence of things--by picturing them as exactly and perfectly as possible.

9. The historical "function" of art as the Chronicler
Before the invention of photography art had to bear the whole burden of the objectivity of visual representation--thus it had to be done seriously. After all, chronicling is no joke!

10. The misuse of joy and laughter as "salespersons"
Although joy and laughter are frowned upon as means of high cultural expression, they are widely used in all forms of

quality-of-life advertising. Since the beginning of the 20th century the environment surrounding us has been so glutted with images that we have acquired the ability to superficially classify pictures, even if seen very briefly. Thus pictures incorporating smiles are also labeled "advertisements". Because of that joyful art is dreaded as something shallow, made to sell something.

Some of these theoretical arguments are valid only as the reasons for the extrusion of joy, but some are extendable as explanations as to why emotionality is rendered unimportant.

While communicating with people we evaluate the healthiness of their lives according to how emotional they are. A person's relation to art should work according to the same principle--while examining art, one should also be looking for the emotional side, trying to communicate with the living part of the art.

Someone or other has said that culture is a game which humans use to prove to themselves that they are not beasts. Hiding the roots of playfulness and the deepening of philosophical solemnity have a very important part in that game.

Thus, man's primary intellectual goal is to differ from animals as much as possible. Only through the spread of performance art, especially actionism, has the creative person found a possibility to "release the beast within". If one were to assume that the rendering unimportant of emotions in art criticism and -theory stems from the human longing to become the Supreme Being, the King of the Universe, the tribe of the descendants of God, having no connection whatsoever to animals, can one also postulate that a more or less atheist view of culture together with the evolution of performance art will win back its right to emotions?

Piret Rääi

Kolmas Naba

Röömsa kultuuri võrguajakiri KOLMAS NABA ja röömsa kultuuri teemaline rahvaküsitlus

Kolmas Naba on röömsa kultuuri võrguleht, mille naiskunstnike Lauulu- ja Mänguselts Puhas Rõõm kutsus ellu positiivse sõnumiga kunsti propageerimise ja röömsa kunsti staatuse väljaselgitamise nimel. Kolmandas Nabas on tegemisel-tekitamisel positiivse kunsti netigalerii, temaatiliste esseede ja kirjutiste rubriik, tsitaatide ja tekstide kogumik, lingid huvitavatesse haakuvatesse kohtadesse internetiavarustes ja mitmed võimalused huvilistele mõtete vahetamiseks. Esiälgu on Kolmas Naba korraldanud rahvaküsitluse, milles päritakse erinevatelt rohkem või vähem kultuuriinimestelt nende suhet röömsa osaga kultuurist ja ka arusaamist röömu ning naeru kohta üldises plaanis. Ankeedivastuste kokkuvõtteks võib öelda,

et arutlevad hääled jaotusid umbes pooleks nende vahel, kes umbusaldasid röömsat kunsti millegi poolest, pidades teda kas naiivseks või mõttetuks, või ei osanud seda terminit ettegi kujutada, ning nende vahel, kes väitsid, et kurvast kunstist ongi tühimuse peale tulnud ja et hoopis kunsti tõsiduse ületähtsustamine vajab umbusaldust. Mitmeid kordi mainiti röömsa kunsti seost reklaamiga ja selle termini tekitatavast tundeist, et tegemist on kommertsiga või reklaamplakatiga. Kunstnike, teoreetikute ja kirjanike vastused erinesid teineteisest ja on võimalik (muidugi väikesi, ei-ei, päris suuri mõõndusi tehes) üldistada, et enamused kunstnikest suhtusid termini „röömus kunst“ kasutamisesse võõrastavalt, ehk isegi veidi sarkastiliselt, vihjates müügiaktile või pilamisvõimalusele, samas kui kirjanikud pidasid kunsti (ükskõikmis)röömsust loomulikuks, autori küpsuse märgiks, mil ta on jõudnud loomingulises arengus ennast usaldava vabaduseni ja võib enesele lubada mängulisust antud žanriga tegutsemises.

Võibolla tuleneb siin see vahe just sellest, et meie visuaalselt ülekoormatud keskkonnas on reklaami ja halvatasemelise kommertsiga labastatud ära röömu visuaalne märk - naeratus - , samas kui kirjanike jaoks ei esine röömu naeratava märgina vaid tundmuse ja suhtumisena, pigem emotsiooni enese kui tema tähistaja näol. Sellest ka siis see, et kirjanik mõtiskleb röömu-emotsiooni võimalikkusest, aga kunstnik röömuvisuaali kasutuse küllastatusest kommertsisfääris. Teoreetikud, kes puutuvad kokku nii visuaali kui kirjasõnaga, esimest teise abil lahates, omakorda vastasid suhteliselt pikalt, ent nentisid seeläbi pigem tõsidust kui kunsti pärisosa, vastandades seda meelegahtusele ja mõttetusele.

Leheküljel 30/64 toome Teieni nii mõnedki vastakamad ja sisukamad vastused. Ülejäänuid olete oodatud lugema Kolmanda Naba virtuaalveergudelt <http://kliinfann.artun.ee/naba/>

Piret Räni

Kolmanda Naba uuringusse kuulus ka üleskutse: “Tuletage palun meelde siiralt röömsaid ehk siis positiivset meelestatud kandvaid (kunsti)teoseid eesti kultuurist!” Tänu rohketele ankeedivastustele saame me nüüd kõik teada, kui palju röömsaid asju on eesti kultuuris olemas. Ilmneb, et neid on nii meeldivald palju! Ja kuna nimekirja sai nii erinevaid ja humoorikaid vastuseid, toon siinkohal kõik vastused ära. Seda

nimekirja on tõesti huvitav lugeda. Näeme, kui erinevaid asju inimesed positiivseks elik röömsaks peavad.

Asjade järjestus loetelus on juhuslik, peale selle muidugi, et nimekirja etteotsa tundusid passivat mitu korda nimetatud nähtused. Ristid seal nimetuste taga näitavad mainimiste arvu.

1. Film “Mehed ei nuta” +++++
2. Film “Siin me oleme” +++++
3. Marko Mäetamme pildid ++
4. Mäetamme “Diabogeerid” ja see, kus (keegi), Kawasaki ja Honda maitsevad muna
5. Mäetamme “staar”
6. Puhas Rõõm +++++
7. Mare Tralla tööd +++++
8. Contra luuletused +++++
9. Andrus Kiviräha romaan “Rehepapp” ++
10. Taave Tuutma isik ++
11. Tuutu ja Mari Sobolev
12. Risofoorium “Roheline muna” ++
13. Ants Laikmaa kuulus pastellportree Marie Underist ++
14. Paul Kondas ++
15. Inessa Josing ++
16. Navitrolla paljud pildid
17. Navitrolla pildid
18. Olav Ehala laulud “Nukitsamehe” filmile
19. Priit Pangsepa maal “Nagu linnuke oksal”
20. Ave Nahkuri pildid (kui mäletate: “Meie küla eided armastavad hapukapsast”)
21. Merca Jääger (oli kord röömsalt vihane)
22. Lastekirjandusest suur osa: Ellen Niit, Eno Raud ja teised “Arkaadia” linnateatris
24. Mudisti maalid
25. “Lotte reis lõunamaale”

26. Tarrvi Laamanni “maksimaalsed”
27. Jaan Oadi maalid
28. Mudisti “Kevad Keilas”
29. “Tekstiilikunsti viimane sõna”
30. Toomas Kalve pildid
31. Palju Laurentsuse asju
32. Tõlkija tõlkimisrõõm (näit. Amar Annuse “1001 öö” tõlge)
33. Kirjaniku kirjutamisrõõm (näit. Jaan Krossi “Tahtamaa”)
34. Vanaema kootud sokimuster
35. Eelmise Eurovisiooni võidulaulu esituspakend
36. Mati Undi lavastus “Meister ja Margarita”
37. Kõik Andrus Joonase kunstiteosed
38. Kunst kui selline
39. Ilutulestikud
40. Laul “...aga mulle siiski ükstakõik on see, ei mu röömsat südant miski kurvaks tee...”
41. Eesti sportlaste suurvõidud
42. Klaabu
43. Onu Remuse jutud vinüüli
44. Nukufilm “Naerupall”
45. Leopold
46. Naksitrallid
47. Setu memmed
48. Üks Kai Kaljo kevadnäitus (oli vist Kunstihoone galeriis?)
49. Toomas Altnurme looming
50. Kondase “Maasikasõõjad”
51. Marko Raadi film “Esteetilistel põhjustel”
52. Valev Seina pildid
53. Kadri Kangilaski heintest

- jaanalinnud
54. Kaie Kali pildid
55. Osa naiivside (Adelbert Juks näiteks) tööd
56. Film “Viini postmark”
57. Peep Puksi dok. film “Emil”
58. Riho Undi filmid
59. Ansambel “Genialistid”
60. Oskar Lutsu “Kevade”
61. Eesti multifilm
62. Reti Laanemäe graafika
63. Õe ja vendade Johansonide laulud
64. Hillar Metsa ja Rohke Debelaki “Hilarious Estonia”
65. Enn Vetemaa “Krati nimi oli Peetrus”
66. Puisniidud
67. Nõukogudeaegsed laulupeod
68. Laste röömsad silmad...
69. Kiwa looming
70. Mart Kangro ja Raido Mägi poolt ette kantud tantsuetendused “Soolod”
71. Osa muusikale (“Tants vampiiridega”, “Risk”)
72. Arhitektuurinäitus “Maja 2000”
73. Gailiti “Toomas Nipernaadi”
74. Kogu Andrus Kiviräha looming
75. Mõned Propelleri laulud
76. Vanemõe “Elu, armastan sind!”
77. Film “Viimne reliikvia”
78. Film “Kevade”
79. Film “Vallatud kurvid”
80. Film “Toomas Nipernaadi”
81. Film “Põrgupõhja uus vanapagan”
82. Film “Hullumaja”
83. Film “Keskpäevane praam”

84. Kõik Andres Söödi filmid
85. Kõik A. Gailiti raamatud
86. Kõik Uku Masingu raamatud
87. Tegemisröömu kultiveerimine kohtadel: Kütioru Avatud Ateljee, Palamuse klaasikoda, Mooste külalistuudio jmt.
88. Võru keel ja meel ja need asjad, mis selles vaimus korda saadetakse
89. Pilvepillerkaar - hipimuusika festival
90. Maastikukunsti jmt. workshop'id ja suvekoolid
91. Kõikvõimalikud folkloorifestivalid
92. Lasteringid
93. Tantsufestival “Evolutsioon” ja muu tants2 tegevus
94. Lastekirjandus: “Naksitrallid”, “Kukeleegua lood”, “Tondinahad” jne.
95. Kilmi-Maimiku ja sõprade pseudodokumentalistika
96. Undi-Volmeri nukufilmid
97. Weekend Guitar Trio
98. “Armastus kolme apelsini vastu” (Nüganen Ugalas)
99. Ansambel Apelsin omal ajal
100. Eriti Kurva Muusika Ansambel
101. Külli Kaatsi linnukoor
102. Elisabeth Salmini õabloomi abil joonistatud grafiti (kahjuks ei tea selle nime), mida oli täis terve linn. Laused nagu: “Sa oled armas”, “Sa oled hea” jne.
103. Osa Mare Tralla tegemisi

Intervjuu Eesti Kunstiakadeemia professori Mare Trallaga Tallinnas 20. oktoobril 2002. aastal. Naiskunstnike laulu- ja mänguseit Puhast Rõõm nimel esitab küsimusi Eve Kiiler, Mare Tralla aga pakib samal ajal kohvreid ja tuiskab mööda korterit ringi, kuna juba samal õhtul oodatakse teda Jaapanis.

Mare, kas sind üllatab, et su töid mainitakse kui siiralt rõõmsaimaid ja kõige positiivsemaid kunstiteoseid eesti kunstis?
Ei, ei üllata. Mu tööd ongi siiralt rõõmsad. Ma olen alati rääkinud, et kunst ei pea olema liiga tõsine ja tõsiseltvõetav. Ja ausalt öeldes need meeskunstnikud, kes asju pidevalt hirmus tõsiselt ette võtavad ja kõik nii suureks kontseptsiooniks keeravad, ajavad mind aeg-ajalt oksele. Ja see, et sai tehtud niisuguseid iroonilisi ja võib-olla lõbusalt võetavaid asju, mille taga on tõsine sõnum, see oli tegelikult taktika. Sobivad määratlused siin on "optimistlik eneseiroonia" ja "naerev feminism".

Milles väljendub sinu meelest kultuuri elujõud?

Selles, kui kultuur saab aru, et ta ei tegele ainult enda säilitamisega, vaid ka arendamisega. Ja kui selles kultuuris on olemas kriitiline mõtlemine, mis võimaldab aeg-ajalt analüüsivat kõrvalpilku. Minu teoseid ühendavaks omaduseks on ka teatud inimkonna osa tegevuse kritiseerimine. Need aspektid, mis häirivad, on seotud sageli võimupositsiooniga. See ei pruugi olla konkreetne võimu näitamine, vaid ka rahvuspoliitika. Või asjad, mis võetakse kriitikat omaks.

Kas ja kuidas eristad kõrg- ja rahvakultuuri?

Need valdkonnad eristuvad niikuinii ja see polegi mingi probleem. Samas tuleb olla väga avatud, mõelda, kuhu piir tõmmata ja kuidas seda omakorda ületada. On igasuguseid äärealasid, mis võivad kuuluda nii ühte kui teise. Kui muusikas eristuvad piirid selgemalt, siis visuaalses kunstis on tegijaid, kes on küllalt edukad ja kellel puudub akadeemiline haridus.

Vahetegemisega peab siin väga ettevaatlik olema.

Mida sa arvad kunsti sotsiaalsusest?

Arvan, et kunst on paratamatult sotsiaalne. Pikka aega on kehtinud suur legend, et kunstnik on midagi väga erilist, kes hõljub täiesti väljaspool elu reaalsust. Ka sellises piiritõmbamises on sotsiaalne hoiak olemas. Kunstnik on täpselt samaugune ühiskondlik elukas nagu iga teine inimene. Ja paraku oleme me siin kõik koos tegijad, me ei saa ennast kunstnikena eraldada sellest maailmast, kus me elame. Ma arvan, et isegi kui kunstnik eraldatakse kriitilisest mõtlemisest ja sotsiaalsest väljendusest, siis on ka selles hoiaku vältimises oma poliitiline sõnum. Isegi kõige ilusam vaikelu võib olla sotsiaalse taustaga.

Kuidas seostub kultuur naudingutega?

Kultuuri, eriti kunsti juures on selline huvitav paradoks, et kui ma ise veel ei teinud kunsti, nautisin ma kultuuri ja kunsti palju rohkem. Nüüd, kui ma olen professionaalseks tegijaks saanud, vaatan paratamatult hoopis teise pilguga. Võib-olla natuke kriitilisemalt. Kunsti sees olemine on nagu sinu amet. Naudingut kunstist saan praegu palju harvemini kui siis, kui ma ei elanud veel kunsti sees professionaalsel tasandil.

Kuidas seostub kultuur ängistusega?

Ängistuse pool tuleb ilmselt sellest, et kui oled elanud kunsti sees, aga pikka aega midagi uut ja meeldvat ei näe, siis tekib tüdimus. Ise muutud nii kriitiliseks ja hakkad kahtlema, kas tasub ikka kunstiga tegelda. Ma ei arva, et kultuuri ja kunsti tegemise juures peaks sügavalt masendust läbi elama, nagu on eesti kunstis nii põhjalikult viljeletud. Arvan, et van Goghi aegne ängi läbielamine on jäänud ajalukku.

Kuidas sa tõlgendaksid oma kunsti mägulist poolt ja oma kunsti mängureegleid? Kumb on sulle tähtsam, mäng või reeglid?

Tähtis on ikkagi mäng, reeglid muudavad selle natuke kuivaks ja igavaks. Kunsti nimetusega pärgamine ei ole nii tähtis. Pigem on oluline, et sõnum jõuaks vaatajani. Tulemus sõltub sellest, kuidas konkreetne vaataja tõlgendab. Ma ei saa öelda, et ainult üks kindel tõlgendus on adekvaatne, tõlgendus võib olla erinevaid. On räägitud sellest, et mäng on treening eluks ja kordab elust pärit situatsioone. Kunst ei tähenda sellepärast veel reegleid, isegi kui ta on analüüsiv. Kunstnikud tegelevad siiski suures osas mängimisega, isegi siis, kui on tegemist ülitõsisest asjadega ja ülitõsisest kunstnikega. Pigem on see erinevate strateegiatega katsetamine, et uurida, milline on publiku ja kriitika reaktsioon. Niisugune mänguline aspekt on kaasajases kunstis väga oluline. Ma arvan, et kõik kunstnikud loodavad natuke maailma paremaks muuta. Selle õnnestumise eeldamine on isenesest juba idealism ja käib kunstitegemise juurde. Minu jaoks on olnud peamine see, et ma ise selle tegemisel depressiooni ei saa. Ma olen ju ka kunagi niisugust kunsti teinud, mis käis läbi suurte depressioonide. Praegu mulle tundub, et isegi siis, kui ma tegelemisega kriitiliselt teemadega, jõuab sõnum paremini kohale, kui see ei ole nii väga näpugana näitamine. Isegi otsekohe näitlikkuse puhul saab leida mingi muu prisma või meetodi, et pöörata asi natuke absurdiks.

Kui sa oskad teha veebidisaini ja korraldada komertstööd, mispärast sa siis selle kunstiga jääd?

Kunsti "jahmerduses" saab oma ideed kuidagi teistmoodi edasi anda. Kommertstöö on kujundamine vastavalt tellija vajadustele. Seal ei ole kohta enda sõnumile, mida saaks kellelegi hinge pealt ära öelda. Kunst on sisemine tung. Ei saa mitte vaiki olla...

(Ja Mare tormab lauldes lennujaama.)

Rõõmsad asjad eesti kunstis

104. Televastused "Pisuhänd" ja "Kuulsuse narrid"
105. Tuntud literaat Alo Paju
106. Signe Kivi
107. Rühmitus Sügelised
108. Margus Ainsalu luuletus "Naerev hetk" ja võib-olla Urmas-Armas-Pilu-Kelluke Tigase luule....
109. Pastaca "Hooliks Sooviks"
110. Mõned laste joonistused
111. Valdur Mikita "Aparduse rõõm" ja "Retk impampluule riiki"
112. Max Rebu "Naiste pesu"/ "Luuletusi Ants Pasuna järelejäanud paberitest"
113. Mehis Heinsaare mõned novellid
114. Mõned Juhan Jaigi tondi- ja öudusjutud
115. Mõned Ilmar Kruusamäe maalid
116. Jaan Toomiku video "Jaan"
117. Agur Kruusing

118. Olimar Kallase koomiksiraamatud
119. "Kroonu onu" ja "Kosjasõit" Ugalas
120. Juhan Viidingu luule ja laulud
121. Lembit Petersoni lavastused Theatrumis
122. Mikiver
123. "Tango" (Unt Noorsooteatris)
124. "Emigrandid" ja "Kontrabass" Vanalinnastuudios
125. Köleri maal tüdrukust ja koerast puu all
126. Jüri Arrak "Panga-Rehe jutud"
127. Toomas Vint "Mäng"
128. Kaspar Jancis
129. Lembit Sarapuu
130. Kontserdid Leigo järvel
131. "Peeter ja Tõnu"
132. "Hei, Luciano!" (Ugala)
133. Mart Kampuse lavastused endises Tartu Lasteteatris

134. ENE
135. Ansambel "Lindpriid"
136. "Jazzkaar"
137. Viljandi pärimusmuusika festival
138. Pärnu antropoloogia- ja dokfilmi festival
139. Pimedate Ööde festival
140. Ansambel Heidi Tamme & Valter Ojakäär ja "Üks väike laul oli rannas maas"
141. Kõik Mailis Toompuu performantsid, näitused, filmid, veebilehed, joonistused, netiprojektid
142. Saade AK ("Aktuaalne kaamera")
143. Saade "Teletaip"
144. Saade "Tähed muusikas"
145. Et on olemas Viljandi kultuurikolledž kogu oma positiivse ja eesti kultuuri väärtustava auraga, eesotsas niivõrd rõõmustava rektoriga nagu on seda Anzori Barkalaja

146. Vanad värviised puumajalobudikud
147. Rõõmsameelne kaasakodanik
148. "Süütuete presumpatsioon" (Liina Siibi näitus Kunstihoone galeris)
149. Toomiku uisutaja (video "Isa ja poeg")
150. Jaan Tätte tegemine on naivne, tark ja teeb meele rõõmsaks ja südame suureks
151. Kobedad žaržijoonistajad nt. Heinz Valk
152. Pärimusmuusika ja vanamuusika ja orientaalset muusika festivalid
153. "X mistakes Y for Z", kuigi see oli pisut tobenaiivne osaliselt
154. Haiglakoridori rõõmutaotluslik näitus (August Künnapu kureeritud näitus kiirbahiiglas)

MARKO MÄETAMM

Puhta Rõõmu võrguajakirja Kolmas Naba küsitluses palusime inimestel nimetada rõõmsa kunsti peamisi esindajaid Eestis. Marko Mäetamme tööd olid eriti populaarsed. Seega oled võitmas meie praeguse varakapitalistliku ajastu rõõmuvõistluse üht peaauhinda eesti kunstnike hulgas.

See on teatud paratamatus. Mul on tulnud sellega võidelda suurem osa aega oma teadlikust kunstnikuelust. Mind isiklikult on see üsna häirinud, tööde tegemise ajal ei ole see kaugeltki taotluslik. Need tööd, mis inimestele on tundunud eriti rõõmsad ja “häppid”, on tehtud täiesti traagilise läbielamisega. Nad lõpuks hakkavad kunsti eksponeerimise paigas koos olles levitama mingit imelikku võimendavat atmosfääri. Tekib vastupidine efekt – traagilisus, kurbus, melanhoolia, mis on mu töödes sees, muutub rajuks naljaks.

Need miinusmärgid koos hakkavad kokku plussi andma.

Mind on see kogu aeg häirinud. See pole eesmärk, pigem vastupidi. See on mind viinud aina keerulisemate ja raskemate teemadeni. Mind on huvitanud süvapõhi, kuidas seda kätte saada.

Efekt, miks need inimestele meelde jäävad, tulebki just üllatusest. Sinu käes saavad rasked asjad, mille üle vaatajad on omaette mõtisklenud, mingi teise värvingu. Vaataja äratundmisrõõm projitseerub sinu töödele.

Ühe sarjaga oli selline lugu. Aastal 1996 tegin märgiliselt disainitud pildisarja kümnest käsust, väga tõsine asi. Kui panin Vaala galeriis näitust üles, tuli Heino Prunsvelt ja natukese aja pärast oli kosta hirmsa häälega naermist: “Sa, Mäetamm, oled ikka õudne koomik küll!” Ta seisib suure häälega naerdes “Ära tapal!” pildi ees – mees seisab, nuga seljas, ja teine hoiab kinni. Siis taipasin, et mul pole pääsu. Hiljem, Rotermanni soolalao näitusel “X mistakes Y for Z” oli vähemalt külalisraamatusse kirjutatud: “Kui te soovisite inimesi kurvastada ja segadusse ajada, siis see õnnestus teil suurepäraselt”. Esimest korda sain enda tahtmise. Aga seekord ei olnud ma näitusel ükski.

Küsimus oli, kas su loomingu rõõmusisaldus tekib iseenesest või on nakatamine rõõmupisikuga sihiteadlik?

See tekib iseeneslikult ja isegi vastu minu tahtmist! (Marko naerab seejuures lakkamatult.)

Kui sa vaatad teiste kunstnike töid, kas sa otsid siis ka huumorit?

Tuleb tunnustada, et mulle meeldivad ikkagi need tööd, milles on mingi äraspidine *point*, mingi kummaline kiiks või ootamatu lahendus. Üks mu vaieldamatuid lemmikuid on itaallane [Luporello?], Johannes Saare kureeritud graafikatriennaali näitusel oli tema video, kus ta vibreeris ja ruumis ringi rabeles, visuaalselt oli ka väga tugev. Naerad mitte klounaadi, vaid mingit teist positiivset tasandit. Lausdepressiivne kunst mulle ei meeldi, ajab tasakaalust välja.

Milles näed erinevust kauni reklaami ja positiivse kunsti vahel?

Kunsti eristab see, et reklaamis on positiivsus lineaarne ja ühemõtteline. Kui läheb keerutamiseks, siis minu jaoks enam ei ole reklaam.

Sageli on sarnasus reklaamiga olnud üks otsustavaid argumente positiivse kunsti vastu, kuna oletatakse liigset vastutulekut tarbijatrendidele. Depressiivsete kunstnike peamine argument on olnud soov erineeda reklaamist.

Kunst võib olla positiivne ja kurb ja nukker. Reklaamil pole valikut, ta saab olla ainult rajalt optimistlik. Kunst võib olla positiivne, aga ta ei ole kohustatud olema optimistlik. See võiks lõppeda klounaadiga kunstis. Ka tohutult kurva meeoleoluga asi võib olla positiivne. Reklaamis tuleb anda piitsa. Kunst ja reklaam on täiesti erinevad asjad. Reklaam on otseselt funktsionaalne. Kunst on võimeline elama oma elu. Kui reklaamilt võtta ära eesmärk, siis jääb ta sihtmärgita. On ka pseudoreklaame, mis toimivad nagu kunstiprojektid. Kunst ei toimi nii lineaarselt. Ka mina olen deklareerinud, et kunst peab olema nagu liiklusemärk – optimistlik ja üheselt mõistetav. Olen selle perioodi seljataha jätnud.

ME, MY STUDIOFRIENDS AND A MAN WITH A MASSIVE TUBE IN BEHIND (1999) - A PRIVATE VIEW!!!

I AM INSIDE OF THAT CAT!!!
LIVE PERFORMANCE AT MY PRIVATE VIEW IN OSLO, 1984

THAT'S ME AND MY FAMOUS BOOK, THE LARGEST ONE IN THE WHOLE WORLD. SIZE: 15H KILOH MY PRIVATE VIEW IN TALLINN 1990

ME IN FRONT OF MY NEW HOME IN U.K.
(TEN MINUTES WALK TO MY OWN GALLERY!)
1998

Linnar Priimäe raamatus on “reklaamikunst” kirjutatud suurtähtedega 64 korda.

Need valdkonnad isegi ei võistle omavahel, nad on nii erinevad. Üks ei söö teise leiba. Tulemus on meeldiv, kui sõnaga “kunst” on märgitud midagi kvaliteetset ja ülivõrdes.

Milline on salasõnum, mida loodad oma kunstiga edastada?

Ma loodan käivitada inimese aju, mind ei huvita, kuhupoole ta siis liigub. Tahan, et ta toimiks pöördumatult ja intensiivselt, hakkaks looma uusi skeeme ja uusi mudeleid, mis minu kunstiga ei pruugi samastuda. Kunstnik ju ka käivitub millestki nähtust, nagu auto läheb käima. Kunstnik on treenitud ja saab omakorda rohkem tagasi pakkuda. Kunstnikul on kogemusi, ta valdab märksüsteeme ja võttestikku. Nii võib käivitada korraga suurema hulga kui ainult ühe inimese aju.

Kas on oluline, et sinu kodeeritud emotsioon jõuaks adekvaatselt vaatajani? Kui sa räägid kunstist kui käivitavast protsessist, mitte otseselt sõnumi edastamisest, siis ei olegi vist adekvaatsus eesmärgiks.

Mõni aeg tagasi maalisin pleksiklaase ja tegin märgilikke töid. Kuni 1998. aastani oli sõnumi adekvaatsus mulle tohutult tähtis – ainus oluline põhjus, miks ma üldse kunstiga tegelesin. Kuidagi iseenesest on see pöördunud. Ka sel ajal oli tarku inimesi ütlemas, et ühesuunalisus tundub kuidagi igavana: “Sa mõtled midagi välja, siirdad selle inimesele läbi klaastoru aju ja arvad, et oli mingi lahe mõte.” Ongi õige, et ei ole alati piisavalt lahe mõte. Mõnikord ei ole kunstnik heas vormis ja on palju tahta, et iga fraasi peaksid massid imetledes vaatama ja kuulama. Praegu tundub ükskõik, mis vahendiga publikule aju pugeda. Saab panna ta teistmoodi nägema, vaataja omaenda mõtteid genereerima. Ega kunsti ülesanne ei olegi mingi keerulise sõnumi edastamine. Õelda saab täiesti lihtsalt. Inimesele, kes on harjunud mõtlema ühtemoodi, on suur asi, kui saad ta raja pealt kõrvale juhtida. See ongi kunsti eesmärk minu jaoks praegu. Kui keegi pahandab, et ma olen teinud teose, mis kedagi masendab, siis pole see sihilik. Aga vähemalt on elav mõte ja tunne, isegi kui on masendav. Siis on mu töö kandnud ikkagi vilja. Ka protest millegi vastu on tulemus, kui inimene loob struktuure ja kujundab arvamuse, mis on kunst ja mis ei ole kunst. “Kunst” on lihtsalt üks sõna paljude seas. Kui keegi ütleb mu töö kohta, “see ei ole kunst”, pole see mingi maailma lõpp. Iga inimese hinnang on muutuv. Probleem tekiks, kui eksperdid kunstimaailmast leiaksid aastast aastasse ühisel meelel, et “see ei ole migisugune kunst” ja hakkaksid andma häiresignaali, et töödega ei

ole võimalik suhestuda. Kui kunstimaailm ei võta sind lakkamatult vastu, on midagi võib-olla mäda. Ma teen asju intuiitiivselt. Kui see, mida ma teen, mulle meeldib ja vaatajale meeldib ja “ei ole kunst”, siis ma võin ju olla ümber nimetatud mõne muu eriala esindajaks. Defineerimine ei ole üldse nii oluline.

Kas sa püüad oma pilte tehes väljendada mõnd ideed, et sellest vabaneda, või mõtled sa hoopis tulevase vaataja peale?

Ma ei oska enda puhul seda lahus hoida. Mõtlen neid kuidagi paralleelselt. Ikka tekib ähmane kujutus, kuhu ma tahan jõuda.

Kas su tööde väline sarnasus koomiksitega on teadlik? Juhuslikult see vist ei saa kujuneda?

Ei, see juhtub täiesti kogemata. Minu tööd ei ole üldse koomiksitega sarnased. Ma ei vaata koomikseid, koomiks on täiesti väljaspool minu huviorbiiti. Ma ei suhestu sellega üldse teadlikult. Mulle on saadetud täiesti tulutult koju koomiksimateerjali, mille ma olen kohe postkasti juures ära jaganud. Ma ei tea, millest see arvamus on tekkinud, ma pole seda kuidagi ise põhjustanud.

Kas sa tegeled siis elu vaatlemisega, et sealt humoorikaid seiku leida?

Humoorikaid? Mitte mingil juhul! Kümme käsku ei ole mingi huumor. See on tõsine asi ja ma püüan elada nende järgi. Mis siin naljakat on: “Ära tapa!”, “Ära varasta!” Häda, kurbus ja meelega huvitavad mind palju enam. Aga see kukub nii välja, et inimesed saavad valesti aru ja hakkavad naerma.

Varem on räägitud naiste revolutsioonilisest naerust. Kas meeste naer võib olla revolutsiooniline? Kas tahad teha revolutsiooni omal viisil maailma tõsiseid asju kommenteerides?

Ei, ma ei ole nii naiivne, et loota revolutsiooni teha. Muidugi oleks tore, kui tööd oleksid revolutsioonilised. Mida ma arvan meeste positiivsest kunstist? Kõik, mis on natukegi emotsionaalselt üle keeratud, muutub groteskiks. Kardan, et kui ainult optimismi kultiveerida, siis on oht, et tuum jääb sinna varju. Mind on häirinud, kui mu töid naljakaks peetakse, sest tajun ohtu, et vaataja ei näe sealt ühel hetkel enam edasi. Ta näeb nalja, koomiksit – ja tuum läheb kaotsi, sellest oleks kahju. Mind huvitab hästi lai emotsioonide spekter. Mitte positiivsus eraldi. Mind huvitab pakkida ühte töösse terve kombinatsioon erinevaid emotsioone, kui asju, mis oleksid ühtaegu naljakad ja samas traagilised. Ühe emotsiooni kultiveerimine

HE AND MY LITTLE DAUGHTER
LEVITATING. ZÜRICH, 1990

varjutab laiemat tuuma ära ja muutub loetamatuks. Huvitavamad maitses need, mida ei oska kohe defineerida. Eelmaitses ja järelmaitses teevad asja gurmaanile meelepäraseks. Ta on raskesti defineeritav, aga huvitav. Atraktiivne, aga komplitseeritud. Emotsionaalses mõttes peaks iga asi olema selline. Apetiitseks teedki asja sellega, et sissejuhatus on optimistlik. Siis avastad, et oled sattunud lõksu ja oled rabatud. Tekib kurbus, metsikult nurka aetud ja masendav tunne. Lõpuks hakkab jälle hea ja sa saad inimese aju ergutavalt masseerida ja aktiveerida. Ambientlikult ja mitmetasandiliselt, mitte silmade vahele ägades *nock-out*’i lüüa. Pigem mulle meeldiks intelligentne revolutsioon. Niimoodi, et ei saa arugi, et oled revolutsiooni läbi teinud.

Inimesena sa ju ikkagi oled optimist?

Ma ei ole mingi optimist. Olen küllaltki maniakaal-depressiivse loomuga. Olen võimeline optimistlikult inimestega suhtlema ja jätan endast positiivse mulje, aga tõele au andes ma ei ole mingi lõputu “positivist”. See on pigem sotsiaalne viisakus.

Sinu maale saaks ju uuesti ja väga palju maalida – väikesed maalijad viibutavad näidise järgi pintslikest nagu ARSi kombinadi portselanimaalijad omal ajal. Tehniliselt on see ju võimalik.

Praegu tehtavas digitaliseeritud kunstis ei olegi teostus see, mis looks originaali. Näiteks kui sa müüd, on vaid põhimõtteline vahe, millised eksemplarid raamatust on autori signeeringuga ja millised on koopiad levitamiseks odavalt. See piir on ammu hajunud.

MINU KUNST ON RÕHMUS VASTU MINU TAHTMIST!

Küsimusi esitas Piret Rääni

10 / 44

Foto: Ingmar Muusikus

Kas Su kunst on sotsiaalne, üritad sa maailma parandada?
Mulle on ette heidetud, et mu tööd ei ole piisavalt sotsiaalsed. Kuski 1990-ndate keskel tekkis eesti kunstis pööre sotsiaalsuse otsimise poole. Mulle tookord meeldisid autotükid, lillepeenrad ja igasugused veidrased materiaalse maailma osad, millest ma neopoliitlike pilte kokku panin. Kuigi, need olid sotsiaalsest maailmas pärit ja mina ise sotsiaalse olendina suhestudes olen ju paratamatult aheldatud selle sotsiaalse maailma külge. Mulle tundus, et seda maailma niimoodi parandataksegi, kui inimene näeb midagi huvitavat igapäevases, millest ta ei ole ammu osanud lugu pidada. Ma arvasin, et ma niimoodi parandan inimese meeli, kui ma äratan ta uuele ilule, uuele põnevusele, näidates talle auto mootorit ilusti teistmoodi maalituna. Inimene muutub paremaks ja seega ka sotsiaalne atmosfäär paraneb pärast seda, kui sotsiaalne olend muutub paremaks. Ma pole mingi naiivne ilu ihaleja nagu koolipõlves.

Röömsa kultuuri võrguajakirja Kolmas Naba korraldatud rahvaküsitluses, mille abil püüdsime välja selgitada (kunsti)inimeste suhet röömsasse algesse kunstiteostes, oli teiste hulgas üleskutse "Tuletage palun meelde siiralt röömsaid ehk siis positiivset meelestatust kandvaid (kunsti)teoseid eesti kultuurist!"

Teiste kunstnike puhul said tähelepanu osaliseks ikka nende tööd. Aga Taave Tuutma puhul mainiti ära "Taave Tuutma isik" või ka "Mari Sobolev ja Tuutu". Sestap ei saagi siinkohal Taavele paari küsimust esitamata jätta.

Taave, kas sind üllatab, et sind on mainitud kui siiralt röömsamat ja positiivsemat kunstiteost eesti kunstis?

Üllatusega pean mainima, et olen selle üle siiralt rõõmus ja positiivsemat tunnustust endale kui kunstiteosele eesti kunstis oodata ei oskakski.

Kas kunsti/kunstniku röömsameelsus on sulle oluline?

Kahtlemata peab kunstiteose olema positiivselt meelestatud, kuid sisu võiks olla midagi enam kui lihtsalt nali. Kunstnikena oma tutvusringkonnas eelistan kindlalt röömsameelseid ja lõbusaid inimesi. Nad saavad must kergemini aru ja mina neist.

Kas oled varem mõelnud endast kui kunstiteosest?

Kuna pean kunstiteoseks olemist enda juures väga tähtsaks, siis mõtlen sellele iga päev. Tänu millele olen juba üsna vilunud ja ei pane ise enam tähelegi. Kuna ise usun oma kunsti, siis ei näe põhjust ennast kui autorit tagaplaanile jätta. Kunstnik peakski suhtlema oma teosega rohkem avalikult ja muutuma selle osaks. Ainult vahel kipub koju kaasa tulnud teos segama adekvaatselt suhtlemist reaalse maailmaga.

Milline on su tegusid ja teoseid ühendav (sala)sõnum, mida loodad maailmale edastada?

Vt. kunst.ee 3/2001 lk. 51 - 53. Sõnum on küll ülimalt tõsine, kuid arvan, et lähenen sellele isegi ülearu röömsameelselt ja mänguliselt.

Kas on tähtsam, et su töid pärjatakse Kunsti nimetusega, või et su sõnum ja töösse kodeeritud emotsioon jõuaksid adekvaatselt vaatajateni?

Üldiselt püüan ma rohkem sõnumisse investeerida kui kunstimaailma iseärasustesse süveneda.

Mis on sulle loomisprotsessi juures kõige olulisem?

Kui see natukenegi midagi liigutab, siis on kõik korras.

Kas mõtled loomeprotsessi ajal sinu valmivat tööd nägevat vaatajat tabavale emotsionaalsele laengule?

Üheselt sotsiaalkriitiline mu kunst tookord ei olnud. Ma ei ole ka nüüd selle nimel pingutanud, aga ealised iseärasused tekitab paratamatult. Kunst muutub koos kogemustega ja ma kahlan ühiskonnas leiduvates nähtustes. Samas ma ei ületähtsusta seda aspekti, arvan, et nagunii kõik kunst on sotsiaalne, ka Mona Lisa ja inimene on selline, kuidas ühiskond teda vormib. Kunstnik saab teha sellist kunsti, nagu tema keskkond võimaldab. Ma ei taha mõelda kunstit kui mingist sotsiaalsest arstiabist. Selle vastu ma olen küll, kui kunstnik peab üritama maailma parandada. Selleks on sotsiaaltöötajad, hoopis teised asutused ja teised vahendid. Kunst saab anda inimestele võimaluse hakata maailma parandama, aga kunstnik ise ei ole võimeline otseselt muutma, ta on täiesti sekundaarne jõud.

Eve Kiiler

Jah, testin kogu aeg pooleliolevaid teoseid erinevate inimeste peal, vahest liigagi palju. Nii mõnigi teos on läinud enne valmimist vanaks.

Kas su humor on teadlik? On see relv või ravim?

Kahtlemata on hea humorimeel heaks relvaks populaarsuse võitmisel. Kunstiteosel on seda palju vaja. Ka ravimina meeldib mulle endale hea nali väga. Minu elustiili juures on naljast palju abi olnud.

Kas oled optimist?

Ei ja jaa. Vt. jälle Kunst.ee 3/2001, lk. 51 - 53. Maailmavaatelt olen pessimist, aga ellusuhtumiselt optimist.

Kui oluline roll su elus on mängida humoril?

Minu enda järel tähtsuset teine roll. Ümbritseda end huvitava seltskonnaga on pool minu kui kunstiteose ideest.

Kas kultuur on seotud rohkem naudingute või ängistusega?

Tarbin ainult endale huvitavat kultuuri. Ülejäänust jalutan lihtsalt mööda ega lase ennast nii lihtsalt ärritada. Seega ei oska vastata. Kui ängi ei oleks, poleks ka naudingut, ja vastupidi.

Milline peaks olema emotsiooni ja kontseptsiooni suhe kunstiteoses?

Fifty-fifty ja umbes poole jagu veel teostuse kvaliteeti.

Kas eristad oma loomingut teadlikult ja kindlalt massikultuurist või teps mitte?

Mina ei erista teps mitte oma loomingut teadlikult ega kindlalt mitte millestki ega kellestki. Samas ma ka ei samasta ennast millegagi. Ka massikultuuriga.

Kas usud pigem mängulisusse või mängureeglitesse?

Mul ükskõik, ma võin mängida reeglite järgi ja ilma reegliteta, peaaigi, et lõbus oleks. Kui ma lasteaias käisin, olin ma alati viimane, kes koju läks, ja ma pidin tüdrukutega kodu mängima. Mulle sobis kõige rohkem autoga külla sõitva onu roll. Tulid, sõid ja jõid, ajasid loba ning läksid jälle. Oli teistel huvitav ja mina sain oma asjadega kah tegeleda. Kasutan suhtlemisel siimaani sama taktikat.

Vabandust, et nii kaua aega läks, aga ma ei oska ju kirjutada. Aega põlnd kah.

Alati rõõmuga teie Kunst.

The opinion poll held by the net magazine of joyful culture “The Third Navel”, whereby we sought to cast light on the relations of (art) people to the jovial beginning in works of art, there was a question, among others. “Please name some pieces (of art) from Estonian culture unambiguously joyous or carriers of a positive disposition!”

Of those doing fine arts, Mare Tralla and Marko Mäetamm ran neck in neck and won the highest score. We asked them to comment on the balance of joy in their creation.

Are you surprised that your works have been referred to as candidly, the most joyful and positive works of art in Estonian culture?

Mare Tralla: Not at all. My works really are candidly joyful. I have always said that art need not be too serious, or to be taken too seriously. Truly, all those male artists who undertake things in dead earnest and inflate everything to the dimensions of a major concept make me sick, from time to time. It was actually a certain tactic, when we used to do ironical things, which could possibly be taken joyously, which however implied a serious message. Befitting definitions in this connection are both self-irony and “laughing feminism”.

Marko Mäetamm: This is inevitability or necessity, in a sense. I have had to fight it most of my conscientious artistic life. I was rather disturbed by it, at the beginning. In the process of doing art, I do not do it on purpose. Those works, which people have considered as especially joyous and “happy”, were created in a near-tragic emotional experience. Yet, when set together in the place where the art is exhibited, their co-operative action produces a strange synergistic atmosphere. Their combined effect is contrary to the original artistic concept – the tragedy, sadness, melancholy, which are there for me, somehow turn into a garish joke. This has been a constant source of agony to me. Joyfulness is not the end. It is by no means so. This has forced me to undertake topics, increasingly complicated and difficult for myself to tackle. I have been keen on digging to rock bottom. The following story happened with a series of my works. In 1996 I made a designed picture series of the Ten Commandments, a very serious thing. When I was setting up the exhibition in the Vaal-Gallery, in came Heino Prunsveld and split his sides: “You Mäetamm are a first rate comedian!” He was standing, roaring with laughter, before the work captioned “Thou shalt not kill” – a man standing with dagger stuck in his back, with the other man holding on. It dawned on me there and then that I was in a fix. Later, during the exhibition “X mistakes Y for Z” in the Rotermann Salt Storage there was at least a note in the visitors book: “If you meant to sadden the people and to confuse them, you did it!” For the first time, my wish was granted. (While talking, Marko never stops laughing himself.)

Regarding other highly rated artists attention was focused mainly on their works. In case of Taave Tuutma, however the “person of Taave Tuutma” was accorded some merit.

Taave, are you surprised at being mentioned as candidly the most joyful and positive work of art in Estonian art?

Taave Tuutma: To my surprise I cannot help admitting that I am candidly happy about that. I would hardly be able to expect more positive recognition for myself, as a work of art in Estonian art.

Because I consider being a work of art very important, I think about it every day. Thus I am rather accustomed to it and don't notice it any longer. Because I myself believe in my art, I don't see the need to put myself in the background, as an artist. As a matter of fact, the artist should relate to his work more publicly, becoming part and parcel of it. Though, the fact that your work accompanies you home tends to disrupt maintaining an adequate communication with the real world.

The most joyful art in Estonia

Milliseid assotsiatsioone tekitavad sõnapaarid “rõõm kultuuris” ja “rõõmus kunst”?

Kõige lihtsam vastus oleks, et rõõmsaid tundmusi ja assotsiatsioone. Kuid sellest ei piisa. Vahel võib “rõõmus kunst või kultuur” ka marru ajada, kõik oleneb ju sellest, millist rõõmsameelsust esitatakse – kas lihtsalt pealesunnitud positiivsust või hoopis kriitilise meelsusega naerukultuuri või miks mitte ka puhtsüdamlikku lapsemeelsust. Kuigi ka viimane tundub olukorras, milles me elame, üsna võlts. Isiklikult eelistan kriitilist naerukultuuri. Pimedusega löödud pioneerlik või yuppie-optimism ei ole mitte ainult lühinägelik, omakasupüüdlük või ülbe, vaid kipub tihti esindama domineerivat võimupositsiooni ühiskonnas à la: “kõik on ju hästi ja tore ning need, kes vinguvad, on ise oma õnnetunde puudumises süüdi”. Muide, analoogselt seisukohal on ka Eestis eriti levinud arvukad üdini positiivsed ja positiivset mõtlemist propageerivad *new-age*, religioossed jt. samased liikumised. “Rõõmus kultuur” on minu mõistes pigem midagi Bahtini karnevalikultuuri sarnast.

Millise emotsionaalse laenguga kunsti (kultuuri) eelistate ise vaadelda / analüüsida / nautida / tarbida?

Erinevat. Kunsti ja kultuuri muutumine ühedimensiooniliseks oleks tohutu kaotus samamoodi, nagu maailma ja igaühe elu muutumine kohutavalt üheplaaniliseks ja lamedaks, kui selles valitseks ainult üks emotsioon. Me ei suudaks rõõmu täielikult mõista ega tajuda, kui me poleks kunagi kogunud kurbust, ängistust, meeleheidet ja teisi negatiivseid emotsioone.

Millised on teie meelest helgemad / rõõmsamad / positiivsemad ilmingud eesti kultuuris / kunstis?

Mulle meeldivad eesti kunsti(s) naeravad naised. Ilmselt seetõttu, et mulle meeldib endale seda rolli kehastada. Aga ka seetõttu, et minu meelest on just need naeravad naised esitanud kõige teravmeelsemaid ja samas naljakamaid kommentaare meie ühiskonna ja kultuuri aadressil. Kummalisel kombel eelistan ma negatiivsete emotsioonide esitust pigem mehelikus kui naiselikus vormis. See eristus vajaks pikemat analüüsi, seega rohkem ma siinkohal ei ütle. Kuigi, kui järele mõelda, siis ajaloolised traagilised naisekujud on ka huvitavad, kõik oleneb sellest, kuidas neid esitatakse. Ma olen põhimõtteliselt nõus sellega, et kaasaegne kunst on positiivsuse väljendamises olnud eriti ettevaatlik ning Matisse'i väide, et tema maali vaatamine peaks tekitama tunde, justnagu istuksid mugavas tugitoolis, on hea näide selle kohta, millest on olnud need kahtlused tingitud. Lõppkokkuvõttes peaks kunst/kultuur olema siiski midagi rohkemat kui lihtsalt lohutustegevus. Seega jõuan jälle tagasi karnevalikultuuri ja huumori mõiste juurde.

Kuidas väljendaksite ise rõõmu?

Teeksin kingitusi, kallistaksin kedagi, naeraksin, paneksin selga värvilise kleidi, ühesõnaga teeksin midagi, mida asjalik mõttemaailm suhteliselt kasutuks, emotsionaalseks, mittepüsivaks ning – naiselikuks! peaks.

TEGEMISRÕÕM

Mõtiskledes rõõmu ja kunsti kokkupuutepunktide üle, hetkedest, mil rõõmus autor õhinaga kunsti teeb, sain aru, et tegemISRõõm on emotsionaalse ja positiivset laengut edastava teose tekkimise aluseks. TegemISRõõm kaasneb naudinguna inimese vabatahtlikule veidigi mängulisele tegutsemisele. See on seotud väikese eneseimetlustega „see olen mina, kes suudab sellist asja teha” ning „see olen mina, kes otsustas sellist asja teha”. Tegija naudib oma loomingut, oma loovust, oma võimekust. Samas ta mängib – nii toimub kohustustevaba loomeprotsess, mis laseb nautida protsessi

MERLE HIIS on viimase kahe aasta vältel korraldanud Palamuse klaasikoja juures kolm tegevuskunsti üritust, milles üsna suur tähtsus on just tegemISRõõmul ja heasüdamlike inimeste kohapeal inspireerunud koostööl. Uuringi Merle käest, milline on tema teadvustatud seos tegemISRõõmu kui eraldi toonitamist nõudva väärtusega.

TegemISRõõm, Palamuse ja sina. Ehk kommenteerid, millised assotsiatsioonid sul endal seda märksõnakolmikut vaadates tekivad?

Mosaikpilt erinevaist kildudest: koostegutsemised inimestega, kellele Palamuse oli avastus; esialgu võimatuna näivate ideede teostamine; linnaga võrreldes turvaline tegevuspaik, kus kunstisse valdavalt hästi suhtutakse; suvi ja supelhoaoged.

Mis on sulle Palamuse klaasikoja juures toimuvate ürituste puhul oluline ja tähtis? Mida loodad kohaletulnud kunstnikele eelkõige pakkuda?

Oluline punkt paljude jaoks, kes Palamusest läbi käinud (sealhulgas ma ise), on vabadus – kellele kodust, kellele koolist või tööst – ning seltskond, kes üksteise vabadusi vastastikku respektierib; samas ruumid, mis soodustavad pigem koos-

kui omaetteolemist (ja üksildastele hingedele võib see olla teretulnud vaheldus).

Miks hakkasid klaasikoja juures tegevus- ja maakunstiüritusi korraldama?

Palamusel seni viljeldud primitiivne klaasikunst jäi minu püüdlustele kitsaks. Mõtlesin, et tekitaks sellise ürituse, mis oleks ühel pool meeldiv-lõbus-seeditav ja süvendaks ühtlasi keskkonnateadlikkust nii publikus kui autorites. See, milliseks kõik lõpuks kujunes, üllatas mind tõsiselt, arenes omasoodu ja üsnagi meeldivas suunas.

Kas nende ürituste korraldamisel on oma osa ka soovil pakkuda kunstnikele võimalust astuda Artworld'ist hetkeks kõrvale, viibida mitteinstiitutsionaalses olukorras ja tunda ennast vabalt “mina isena”?

Mitteinstiitutsionaalsus ja mitteemistriim pole mu jaoks iseenesest mingid näitajad. Kuigi jah, Artworld'is jääb mulle palju mängureegleid arusaamatuks. Palamusel loodu on seevastu valdavalt arusaadav ega pinguta olla väga intellektuaalne. On selles minu isiklik käpajalg mängus, ei tea - aga IQ ilma EQ-ta mu silmis tõesti väärtusetu näib.

Mis on sulle Palamusel üritusi korraldades emotsionaalselt tähtis?

Emotsionaalselt tähtsad, nagu juba ülalpool öeldud, on mäng, vabadus ja üllatuslikkus. Ning juhused, kus tuleb ilmsiks, et kunstnike geto pole siiski okastraadiga ümbritsetud; näiteks mõistvad kontaktid kohaliku publikuga.

käigus toimuvat ja rõõmustada oma vabaduse üle sellise asjaga tegeleda. Rõõmuga tehtud asjadesse punub rõõmuemotsioon pesa ning annab endast nakatava sädinaga vaatajatele märku. Meenutasin, kus olen viimase aasta jooksul kõige suuremates kogustes tegemISRõõmu täheldanud. Mõte nooksis mööda näitusi ja festivale, põgenes linnakeskkonnast ja leidis kaks tegemISRõõmu kultiveerimisega tegelevat küla – Palamuse ja Mooste. Neis külates korraldavad toredad noored inimesed rõõmsaid “tegevuskunstiinstituume”, pretensioonituid ja kohalesaabunud kunstnike vaimu pingest vabastavaid ühise kunstitegemise üritusi, millest meenuvad eeskätt päike, vabadus ja tegemISRõõm.

Ja jaburus. Jaburus on selline vabastava toimega asi, mida pole võib-olla nii väga vaja kunstnikele endile, kui võrd selle kunsti vaatajatele, näitamaks, et leidub väljapääs igapäevasesse rutiinist.

Kas see jaburus seostub rohkem absurdiga või mängulisusega või millegi muuga seal vahepeal?

Ütle, kas suur lömmis punane kilest maakera on su meelest absurd või mängulisus? Need mõisted ongi ju mingil määral üks-seesama. See, et täiskasvanud inimesed teevad lapsikusi, see ta ju on. Tegemine ja rõõm on võrdelises seoses, mida rohkem teed, seda rohkem rõõmu on. Mida suuremastaabilisem või silmapaistvam on see jaburus, seda uhkem ta on. Aga jaburus võib olla ka väike, vaimukas, tagasihoidlik ja väga kihvt. Suuremastaabiliste jaburustega me võime taas jõuda Siberi jõgede ümberpööramiseni.

Oled öelnud, et loodad neil üritustel siduda kunsti ja ökoloogilise mõtlemise. Mislaadset ökokunsti eelkõige silmas pead?

Ma mõtlesin eeskätt asju, mis oleksid pruugitavad üheaegselt nii kunstina kui ka millegi praktilisena. Mingid vesiratta jõul käivituvad seadmed või tuule, päikese, mille iganes. Ma ei kujuta ette, mismoodi oleks õnnestunud seda tehniliselt läbi viia. Idee oli välja pakkuda positiivseid lahendusi, mismoodi inimene saaks maa peal elada ja kohapealset energiat kasutada. Plaan oli ka näiteks rakendada Palamuse jõel elavate partide energiat - duck-power'it.

Merle Hiie ja Erkki Kannuse meisterdatud lumeskulptuurid Palamusel talvel 2002

Millised on edasised suunad?

Küsitleb Piret Räni

Loodan jätkata seda maailma- ehk maaparanduse liini. Mitte välispisidelt, vaid otsida inimese sisemusse vaadates, kuidas saaks parandada iseennast ja inimestevahelisi suhteid ja seda, kuidas inimene oma ümbrusega suhtleb. Ja üks mõte oli kunsti kaudu uurida, millised on inimese tegelikud vajadused, kui palju ja mida on eksistentsiks tegelikult tarvis ning milline osa sellest, mida me ostame ja tarvitame, on mittevajalik.

Nende sisemiste ja tegelike vajaduste rahuldamise vahendid ning väärtustamine on kultuuris kaotsi läinud, võib olla, et taastamatult. Inimene vajab mingil määral sellist süsteemi või korda, mis on suurelt jaolt lagunenu. Positiivne suhtumine oleks siis vaadelda asju, mida on võimalik muuta ja parandada, ning mitte tegeleda nendega, mida ei ole.

Inimestele pakutakse võimalikult väikest kultuurilist valikut ju, ühtesama muusikat, ühtesama elulaadi. Sellise maailmaparandamise juures on alternatiivsed infokanalid väga olulised.

Mingis mõttes meenutab see "psühhosotsiaalne maaparandus" mulle juttu omakultuurist, mis peaks natuke etnograafilise suundumisega meenutama neid pärisvajadusi, mis olid olemas enne, kui euroopalik kaasaeg otsapidi siia jõudis. Kuipalju see siia seondub?

Pigem võiks mõelda sellele, kuidas erinevad kultuurivormid oleks inimestele kättesaadavad ja kuidas igaühel oleks võimalus ennast levitada ja avaldada. Avatud võimalused, mille puhul ei tekitataks väärtushinnangute hierarhiat.

Vat see etnovärk... Ma ei kujuta ennast ette sellega piirdumas, et ma ainult seda õigeks peaks. Jutt ei ole mitte etnost või mingitest teistest konkreetsetest stiilidest, vaid et iga inimene saaks ISE teha ja luua. Nagu igal lapsel on oma joig. Et ei oldaks kultuuri suhtes passiivsed. Rahvaluule põhiomaduseks on, et rahvas seda ise tegi, mitte, et milline ta just konkreetset oli. Et see oli midagi oma, mille sees elati ja mida ei vaadatud lava pealt.

Minu meelest on valesti, kui inimene tunneb, et kultuur on temast kõrgel ja kaugel ja ta ei ole ise kunagi qualified selles osalema. Ma arvan, et selles suhtes Palamuse üritus täiesti töötas, tõi kunsti rahvale lähemale. Mu arust oleks kohutavalt vahva, kui see sisendaks kohal olnud inimesele, et ta võib kasvõi oma aias panna püsti isetehtud taiese, mis talle meeldib. Aitaks mõista, et kunstnik ei ole eriline, vaid keegi meie seast.

Räägid ehk lähemalt, mida helget Palamusel tehtud?

Kunsti maandamine augustis 2001 ning maaparandus aasta hiljem, samuti talvised lumemängud jaanuaris 2002 moodusid kõik tõesti valdavalt helgemeelses õhkkonnas. 2001. ja 2002. aasta augustikuus võis Palamuse alevi territooriumil täheldada anomaalse inimegevuse vohamist kõige mitmekesisemal kujul. Tegevuses, mida mugavuse mõttes nimetame kunstiks, osales inimesi Tallinnast ja kohapealt. Inimesed võtsid toimuvat valdavalt mõnuga. Usun siiski, et enamiku koosviibinute mällu salvestus see aeg teatava eufoorilise ogaruse märgi all - mis ei välista väga erinevaid isiklikke kogemusi: kellele jäi Palamuselt meelde idülliline vaikne jõekallas, kellele ühiskonna äge vastureaktsioon, raske füüsiline pingutus, ootamatud abilised, lõunalauas poetatud killud, plahvatav tatrapuder, omaalgatusliku performance'i esitanud koer või veel miskit muud.

Kunsti oli mitmesugust, s.h. kriitilist, ent probleemid, mida lahati, polnud enamjaolt väga hirmsad või lootusetud: näiteks kasuahnus või inimlik tobedus.

Tõeliselt kurvad olid mu arust Rait Partsi ja Liisi Junolainen'i tööd ajaloo pöördumatus ja heade asjade kadumise teemal.

Oli ka kummastusefektile rajatud asju (Kristel Sibula objektid, Julia Pihlaku jäljeread, Kaarel Kurismaa performance) - olen püüdnud analüüsida nende toimet ja jõudnud järeldusele, et tegemist on illusoorse väljapääsuga reaalsusest, nagu seda pakuvad ulmefilmid.

Ning oli lihtsalt olemist jaatavad teosed, mis loovad meditatiivse keskendumispunkti ja vahendavad maailma kui tervikut.

Mõned (teo)röömsamad hetked:

Wabadus - kui ürituse kandev idee oli maandanud end Palamusele Peeter Alliku isikus. Peeter kõndis, istus, lamas, sõi ja jõi, vahel püüdis kala ning sõitis rattaga. Ehkki sama tegid ka kõik ülejäänud inimesed, kuulub autorsus siiski vaieldamatult

MERLE HIIS - JABURUS MAAILMA PARANDAMAS

Allikule. Sest ta jõudis esimesena signeerida.

Maakera - suur, lõmmis ja punane, ristiga Paunvere kohal, ulpis paisjärvel, toimetatud sinna Ene Luige ning Abistavate Käte osalusel. Pidulikule finaalele eelnesid aga vanapagana arvutustehted, maakera teekond jõeni roosa Moskvitshi katusel, suur maalritöö, lekkiv parv, ankrukivid ja palju muud säärast, mida tuleb ette, kui suured inimesed hakkavad tõsiselt mängima.

Palamuse-Sity - Lembe Rubeni plakatite seeria, kus Palamuse tuntud kultuurimälestisi pakuti müügiks kui äri- ja kaubanduspindu. Ehkki taies kõneles autori Tallinnakogemusest, oli sel Palamuse jaoks hoiatav tähendus. See oli üritusel ainus tensuuri hambusse sattunud teos - nimelt oleks eksponeerimine äärepealt ära jäänud ja vaid tänu muuseumi vastutulelikkusele seda siiski ei juhtunud.

"Make Shit not War!"

Liisi Junolainen
sätib ohvrikivide
vorstilõikudest annetuslinikut

Miks me teeme seda ja teist ja kolmandat?

Asju, mis me teeme, on igasuguseid. Mõned pakuvad rõõmu, mõned on tüütud kohustused. Mõned asjad on igapäevane rutiin.

Kui palju teeb inimene oma elus üldse teadlikult, olulisi asju? Kui palju ebaseadlikult, ebaolulisi asju? Kas taolisel targutamisel üldse mõtet on? Lill ju kasvab ja ussike roomab, pilvelaevuke ujub taevas...

Ärkan. Automaatselt pesen hambad. Söön. Määrin miskit saiale. Pesen nõud. Loen ajalehte. Ja töötan. Aga miks ma töötan, miks ma teen seda, mis ma teen? Miks ma ei tee midagi muud?

Kui palju ma üldse sellele mõtlen?

Tegemisrõõm. Tegemisneedus.

Tegemisrõõmurutiin????????? Kas selline asi on ka olemas?

Algus. 2000. aasta kevadel Soomes, kui olin kaks kuud Loviisa külalisateljees, sain esmakordselt teada, mis imeloom see külalisateljee on. Kogemus sünnitas idee miskit külalisateljee-taolist ka Eestis teha. Mõte kunstnike residentsist oligi esialgne tõuge.

Ideest nakatus ka Maia Möller, kellega kahasse me siis hakkasime

kohe mõtteid genereerima ja nende elluviimiseks vajalikke projekte kirjutama. Nii, eneselegi ootamatult, hakkasime Moostes ka kunstüritusi korraldama. (Kunagi 4-5 aastat tagasi olime juba NAKi ja Erakkonna tegelastega toimetanud teksti- ja pildiõhtu Mooste viinavabrikus.) Ruumi- ja kogemuselamuste jahil hakkasime kokku ajama seninägematut kunstide festivali Mooste külas, nimega “PostsovkhoZ City” ja “PostsovkhoZ Person”. Mänedzmendikogemusteta kujunes asi korralduslikust küljest äärmiselt stressavaks. Väike friikide seltskond (30 - 40 inimest) lõi Moostes 2001. aasta augustis omamoodi õhkkonna. See sõltuvuste tekitanud õhkkond nõuabki taaskogemist ja paneb ikka ja jälle tegutsema.

Mis tuleb?

Selle aasta augustis tõi Moostesse kuuma ilma Hispaania kunstnik Jorge Tarazona, kes oligi MOKSi esimene külalis kunstnik. Järgmisel aastal peaks Moostesse tulema mitmeid huvitavaid kunstnikke. **Luk Pui Man** Hongkongist, **Karin Hokkanen** Ameerikast, **Inga DarguZite** Leedust ja **Slobodanka Stevceska** ning **Denis Saraginovski**

Naeruoogesster - Naiskunstnike Lauulu- ja Mänguselts Puhast Rõõm meenutas Mart Viljuse dirigeerimisel naerukultuuri aspekte.

Siin ja praegu - Epp Viires maalis üles kõik, mida enda ümber kuulis ja nägi.

Päikesevaip - tekkis villa ette Reeli Haameri hoolsa käe all, koosnedes kollastest ploomidest ja pihlakaist.

Hommikupalvus - toimus tamme all. Liisi Junolainen rääkis, kuidas pühadus on unustusse vajunud, ja heegeldas siis ohvrikivi peale niidist ja vorstist liniku, ohverdades selleks oma hommikuse võileivakatte. Naljakas ja tõsine ei välistanud siin teineteist.

Make Shit not War - niimoodi kutsus kõigi maade proletaarlasi üles Rein Ereb (tuntud kui Rebu) oma multifunktsionaalsest kemmerg-kõnepuldist. Kemmergu ehitas Rebu selleks, et inimene saaks kergendada nii keha kui vaimu. Kui inimesed saavad kogu sita hinge pealt ära õelda, siis muutub maailm paremaks.

Mooste külalistuudio (MOKS)

ehk

4 naist ja globaalküla PostsovkhoZ'is

Evelyn M

Tegijaid, nelja naist Maia Möllerit, Irene Roosi, Mariliini Kindsikot ja allakirjutanut seovad sõprusidemed kooli- ja ülikoolipäevilt. Kõigil peale ajakirjaniku-filoloogiharidusega Maia Mölleri on kunstiharidus või omandavad nad seda.

Makedooniast. Külaliskunstnikelt ootame kohapeal millegi tegemist. Näiteks loengut või *workshop'i*, MOKSi jäävat kunstiteost...

Enam-vähem kindlastest projektidest tuleval aastal

Veebruaris-märtsis peaks Moostesse tagasi tulema Ameerika video- ja helikunstnik **John Grzinich** ning korraldama siin digitaalvideo *workshop'i*. Juulis leiab Moostes aset Anne Kokkovi algatatud maakunsti sümposium “**The Circle**”. Augustis tuleb “**PostsovkhoZ3**”. Kindlasti juhtub veel igasuguseid väiksemaid ja muidu huvitavaid asju.

Ei tea, kuivõrd ma seda kõike nüüd tegemisrõõmu küljest valgustasin. Aga rõõmu on külalisstuudioga igatahes kuhjaga. Rohkemgi veel. Muidugi on ka hulgaliselt tüütuid bürokraatlikke asjaajamisi, aga tegemisrõõm kaalub kõik üles. Need on suurepärased inimesed, kes kusagilt kaugelt maailmanurgast meid üles on leidnud ja millegi kummalise ning irratsionaalse ajel siia kohale jõudnud.

See, mis MOKS'il pakkuda, ei ole kuulsus ja raha, see on... Aga mis see on?

Inervjuu Evelyn Mürsepaga

Evelyn Mürsepp ja Maia Möller on alates 2001. aastast korraldanud sellises kolkas nagu Mooste (Põlvamaa) omapäraseid üritusi nimega "PostsovkhoZ". See on nädalanelaager, kuhu kogunevad (enamasti nais)kunstnikud nii Eestist kui mujalt ja hakkavad selles suhteliselt tüüpilises, kuid elujõulises Eesti külas, kus kultuuriteadvusega on lood nagu nad on, kaasaegset kunsti tegema. Võimalusi selleks on küllaga, kuna Moostes on säilinud metsistunud pargiga mõisahooned, lagunenud tsaariaegne viinavabrik, mõisamajandushoov ja ka kogu nõukogudeaegse suurpõllumajandusega kaasnenud hoonestik (hoidlad, kuurid, garaažid, töökojad jne.). Lisaks supelrannaga järv. Ja igal aastal hakkavad kunstnikud seda keskkonda ümber kujundama. "PostsovkhoZis" põrkuvad omavahel lihtsa mõtlemisega külainimesed veidrikest loovisiksustega ja endiste aegade tardunud maailm moodsa kultuuriga ning tulemus on enamasti väga humoorikas ja vaatamänguline.

Kui palju on Mooste ürituste korraldamise juures tegemise rõõmu ja kui palju juba kohustusi traditsiooni, teiste kunstnike jne. ees?

Kui oled midagi rõõmuga tegema hakanud, siis tulevad tahes-tahtmata ka kohustused. Sa ei ole üksi ja astud suhteniidistikku, mis on üsnagi meeldiv kohustus.

Kas teadvustad "PostsovkhoZi" ja Mooste külalisstuudiot kui alternatiivset nähtust Eesti kunstielus?

Külalisateljeed on kunstimaailmas levinud, Eestis aga suhteliselt uus ja alles teadvustuv nähtus. "PostsovkhoZ" on kindlasti alternatiivne, just oma kohaspetsiifilisuse tõttu.

Kuidas on suhe Eesti ja maailma peavoolukunstiga?

Millist suhet Sa silmas pead? Ei vastandu, ei matki, ei jäljenda, ei jookse järel. Need välismaa kunstnikud, kellega meil seni on kokkupuude olnud, teevad oma asja ja teevad seda hingega, enese suhtes ausalt. Loomulikult on nad millestki mõjutet, aga nad ei tegele selle millegi matkimise-jäljendamisega, sest siis oleks nende kunst tühipaljas sisutu fassaad.

Kas proovite leida tunnustust, kasvõi oma võimaliku alternatiivsuse kaotamise hinnaga?

Ei. Tegutsemine kellegi tunnustuse nimel ei saa kunagi olla eesmärk. (Kuigi jah, tunnustus on

hea asi, aga see ei saa olla eesmärk, vaid vahend, millega võimalusi laiendada.)

Kui palju olete kursis maailma trendidega ja kas peate seda tähtsaks?

Kursis, niivõrd kuivõrd tänapäevase masstootmise juures millegagi kursis jõuab olla. Aga kas see on tähtis? Trend on vist mood? Ja seotud kommertsiga, millegiga, kus põhitähelepanu on välisel efektil. Mingisugust trendide jälgimist me kunstnike valikul küll ei rakenda.

Kas Eestis on veel selliseid nähtusi, mille tegutsemisprintsipiibid on sarnased Mooste külalisstuudio omadega?

Kindlasti. Kütioru Avatud Ateljee ja Palamuse Klaasikoda näiteks. Oleneb muidugi, mida võrdlemise aluseks võtta.

Kas seostate end kuidagi feminismi või naiskunsti propageerimisega?

Ei, miks? Sa küsid seda vist sellepärast, et põhilised tegijad on neli naist: Irene Roos, Mariliin Kindsiko, Maia Möller ja mina.

Kas maal on mingeid eelised puhata oma vaimu ning lasta vabaks end ja oma emotsioone?

Arvan, et maal ei ole niipalju segajaid/müra/lärmi. Võimalusi omaette/endaga olla ja loomingle keskenduda on rohkem. Mõnele inimesele on see vaikus, enesega üksiolek, hirmutav ja ta läheb kohe linna tagasi. Toimub looduslik valik.

Ikkagi, miks te üldse seda kõike teete, just nii ja just seal?

Esialgne idee piirdus vaid kunstnike resideerimisprogrammiga. Siis kuidagi märkamatu hakkasime Maia Mölleriga juba korraldama Moostes esimest "PostsovkhoZi", mis oli omaette keskkonna- ja korralduselamus. See ajaski hamba verele. Miks just Moostes? Tegelikult võinuks see kõik tekkida ka kusagil mujal. Siin langesid lihtsalt asjaolud (ruumid, inimesed, võimalused) kokku.

Kas poleks lihtsam teostada end metropolis?

Mida sa metropoli all mõtled? Eneseteostamine siin annab väga palju. Eriti need inimesed, kunstnikud, kes siia tulevad, ja nendega suhtlemine ning koos töötamine. See tähendab, et tegevuspiirkonnaks ei ole üks linn ühel maal, vaid terve maailm.

Mis on teile emotsionaalselt tähtis külalisstuudioga tegelemise ja tegevuskunstiürituste korraldamise juures?

Suhted, inimesed (kunstnikud) ja nendega koos töötamine, ideede ja mõtete vahetamine.

Kas teile on tähtis kogu selle ettevõtmisega pakkuda publikule/kunstnikele midagi erilist?

Jaa!

Margus Kiis

Pildid: Maris Paigi / Eva Orava poolt maha pandud Moostekandri põldudel eelmisel talvel

Fotoseeria "Puhas rõõm"

Series of photographs "Sheer Joy"

Järgnevatel lehekülgedel tutvustame Naiskunstnike Lauulu- ja Mänguseltsi PUHAS RÕÖM teoseid, näidates, milliste vahenditega on meie meelest võimalik teha rõõmsat, sisukat ja positiivse alatooniga kunsti. Manifeste ja heietusi seltsi kuulsusrikkast tegevusest me siinkohal teteni ei too, nendega saab tutvuda meie netilehel <http://kliinfann.artun.ee>
Küll aga on tööde vahele põimitud mõned vestlusringid, millega püüame kõnealust teemat avardada ja valgustada.

Puhas rõõm Puhta Rõõmu üks püüdlusi on vaadelda maailma mitte enesestmõistetava ja reeglipärasena, vaid üllatusliku kogumina, mille igast

nurgatagusest võib avastada palju uut ja huvitavat. Ka igapäevasus meie ümber peidab endas palju pisiasju, mille õigest nurgast vaatamine võib neisse siirdada päikesekillu. Ent vaatleja ise peab ennast enne lahti rebima igavusest ja tundetusest, suutma end avada üllatustele ja eksperimentidele. Sisemise vabaduse abil saab näha reeglistikest mööda, hiilida kõrvale tavapärasuse hallist linast ja leida enda ümber SEE MISKI, mis muudab maailma imeliseks paigaks.

Oma nägu

Sisemise vabaduse saavutamiseks tuleb aga jõuda kokkuleppele oma sisemise minaga. Ent kuidas teda ära tunda?

Fotoprojekti "Oma nägu" taotluseks on tekitada vaatajas mõtisklushetk, milles ta mängiks oma mina võimaliku väljanägemise ja olemusega. Kuidas portreeteerida ennast omaenese näol? Nii grimmi kui ka meiki kasutatakse isiku välimuse vormimiseks teatud karakteri suunas. Teatris on tüpaažide valik lai, grimmeeritud näitlejat vaadates peaks olema aimatav tegelase iseloom ja käitumismall. Tavaelus kas üritatakse enda väljanägemist lähendada oma iluideaalile või ka ideaalpildile iseendast, toonitada oma valmisolekut seksuaalsuhteks või näitamaks oma kuulumist mõne subkultuuri esindajate hulka. Teine äärmus seda sorti eneseväljenduses on loodusrahvaste sõjamaalingud, mis kannavad endas kindlaid tähenduslikke loosungeid ja

ühiskondlikke otsuseid.

Aga mis saab siis, kui proovida enesele näkku maalida just see, mis sinu olemust enim väljendab, mis räägiks

Oma nägu

One's own countenance

kaaskondlastele sinust midagi tähtsat, edastaks vajalikke suhtluseelseid teadmisi su loomuse ja maailmapildi kohta? Meie proovisime. Proovige Teie ka. Fotod installeeritakse koos peeglitega, millest vaatajad näevad oma nägu meie näomaalingute keskel ja võivad sellest inspireerudes mõelda, milline oleks just see näomaaling, mis edastaks kõige paremini nende endi olemuse. Selleks, et nad seda ka proovida saaksid, on publiku jaoks valmis pandud lauake meigitarvetega, mille seas – avardamaks eneseväljendusvõimalusi – on peale tavaliste enesemaalimisvahendite ka guašid ja karnevalivärvid.

Lost Paradise

... oli algsest *performance*, mille dokumentatsioonist sai monteeritud video. Teemaks sõnalise maailma pealetung metafüüsilist alget kandvatele valdkondadele ja uskumustele. Sulgedega kaetud metafüüsilist ja irratsionaalset sümboliseerivad tütarlapsed mängivad keskpõrandal kummikeksu. Nende territoorium, kus kehtib vaba mängulisus ja seletamatus, on ümbritsetud keeruliste sõnade virvarrist – see on ristsõna, mille lahendamisega jääb tütarlaste toimimisruum üha väiksemaks. Musta rõivastatud asjalik sõnastaja kirjutab pidevalt sõnu juurde. Need on samad sõnad, millega kunstimaailmas sõnastatakse kunstiprojekte: keerulised sõnad ilusa mulji jaoks, mis vahetab seletamatuse teoreetiliste võimaluste vastu, spontaansuse kontseptsiooni vastu. Sõnastaja kirjutab sõnu juurde. Ruumi jääb vähemaks, kuni mägivad tüdrukud peavad mahtuma mõnekümnele sentimeetrile, ent ka seda ruumi on vaja tähtsate sõnade jaoks. Sõnastaja viib irratsionaalsuse territooriumilt välja, siia neile enam kohta ei jää, kuna kirjutamata on veel mõned sõnad...

Lost Paradise

... Was originally a performance, whose documentation was edited into a video. The topic is the onslaught of the verbal world on areas and beliefs, carrying metaphysical beginnings. Girls covered with feathers symbolising the metaphysical and irrational are playing hopscotch, in the middle of the floor. Their territory, where free playfulness and no necessity to explain things reigns, is surrounded by a hotchpotch of difficult words – it is the crossword, the solution of which renders the area of activities of the girls ever more confined. The word-builder, clad in black robes, constantly adds the words. Those are the words with which in the art world the art projects are formulated – newfangled words to create a perfect bubble, which will replace the inexplicable with theoretical opportunities, spontaneity with conception. The word-builder writes more words. The space grows increasingly smaller, until the playing girls have to accommodate themselves in a score of square inches, however even this space is needed for important words. The word-builder edges the irrationality out of the territory, there is no more place for it, because some words are still to be added...

On the pages to follow we'll present some of the works of the Female Artists' Sing'n'Play Society SHAREJOY, trying to demonstrate the devices we find appropriate for making happy, content-oriented and positively aligned art. Here you will not be laden with manifestos or reminiscences about the Society's glorious accomplishments -- these are easily accessible through our homepage <http://kiinfaan.artun.ee>

ShareJoy

One of the aspirations of ShareJoy is to visualise the world, not as something elementary and orderly, but as an aggregate full of wonders, each small secluded or sheltered part of which may disclose a host of revelatory novelties. In the everydayness around us, too lie hidden picayunish and platitudinous trifles, which can be lightened, when regarded from the right angle. For that to become possible the viewer must overcome his or her inherent dullness and insipidity, to be capable of opening up to surprises and experiments. The inner freedom will open to you the doors of perception and let you see farther and beyond the routine, it will help you to supersede the grey veil of conventionality, to find the GREAT SOMETHING, which will make all the difference and render the world a wonderful place.

One's own countenance

In order to achieve inner freedom, however, one must make a covenant with one's innermost self. How are we to recognise it? The photo-project "One's own countenance" is to make the viewer stop and reflect on what his innermost self would look like and what would be its essence. How is one to portray oneself in one's own face? Both greasepaint and make-up are used, in order to shape the exterior of a person towards a certain character. In the theatre, the range of types is wide. Therefore the nature and behavioural pattern of a character should be revealed, when you look at the made-up actor. In everyday life, one either tries to adjust one's appearance to come close to one's ideal of beauty, or maybe to an ideal picture of oneself, to emphasise one's being ready to engage in a sexual relationship, or to manifestly show one's belonging among the representatives of a subculture. The second extremity in self-painting manifestation of the self is the war paint of indigenous people, which is put on the body to convey fixed meaningful slogans, and communal decisions. What about painting on one's face, the emblems or symbols indicative of one's essence, which would convey a message to one's compatriots about oneself and provide necessary pre-negotiation knowledge about one's nature and world outlook? We have had a go. You are welcome to join in. Photographs are installed together with mirrors, where the viewers can see their faces among our theatrical make-ups, which will exert an animating and exalting influence on them and stimulate them to ponder what would be the face painting best conveying their innermost essence. There is a table with make up implements prepared for the audience, to let them try, which – with a view to expand the opportunities of self expression – also include gouaches and carnival paints, besides the regular means of face painting.

Global Pregnancy

Universumi armukesed

Fotod: Mart Viljus

Maailmapuu

Muret maailma tulevikuvaljavadete pärast näitas ka Puhta Rõõmu augustikuisel ringreisil Palamuse maakunstimfestivalil "Maaparandus" esitatud performance. Kurva ökoloogilise olukorra pärast ei hakanud rõõmsameelne grupeering mitte halama, vaid asus viivitamatult positiivset aktsiooni teostama. Kiiresti pakuti esmaabi kuivanud ja raagus "maailmapuule", mille küljes olid küpsemas viljad – maakerad. "Maailmapuu" vaeseke oli peaaegu surnud. Me püüdsime teda ravides ja loitsides kindlast hävingust päästa.

Universumi armukesed

Sama ringreisi raames võis näha ka Puhta Rõõmu tüdrukuid rasedana ringi jalutamas – globaalselt rasedana, kuna ümaraiks kõhtudeks olid maakerad. Naised publiku hulgast heldisid ja olid valmis jagama meiega omi rasedusmuljeid, võrdlema, et last eneses kandes ongi selline tunne, mida me visuaalselt väljendasime. Nagu kannaks eneses tükikest kosmost. Ise olime silmas pidanud eeskätt inimese ja maakera tihedat suhet – kuna inimene ei suuda elada ilma maakerata, peaks ta suhtuma meie elukeskkonda sama hoolsalt ja armastavalt kui oma lastesse.

Tree of the World

The concern for the future perspective of the world was the focus of performance in Palamuse, of the rural art festival "Land Reclamation" staged by ShareJoy during its tour this August. The cheerful grouping did not whine and cringe about the deplorable ecological situation, however set about forthwith to take positive action. They provided emergency aid to a desiccated and leafless "Tree of the World", with fruits – globes ripening on its branches. The poor "Tree of the World" was almost dead. We tried to save it from imminent ruin, by medical treatment and incantation.

Global Pregnancy

In the framework of the same tour, the girls of ShareJoy posed as if fecund with global pregnancy, sporting globes as swollen bellies. The women among the audience were overpowered by emotions and were ready to share their experience of pregnancy with us and to testify that bearing a child gives one exactly the feeling we had expressed visually. As if carrying a morsel of the universe in one's body. As to ourselves, we had in mind, primarily the close relation between man and globe – since man cannot subsist without the globe, he should treat our living environment with the care and love he displays to his progeny.

Tree of the World

Maailmapuu

Naeruorgesster

Laffing Ahkestra

Naeruorgesster – Laffing Ahkestra

Noored naised on end pantvangideks köitnud, nad istuvad kinniseotult toolidel. Siis tuleb mees, meeldiv, intelligentne ja huvitav, ning tüdrukud plaksutavad ta tulemise peale. Mees teeb väikese tiiru ja kontrollib köidikuid, neid vajaduse korral pingutades. Siis algab kontsert – mees on dirigent ja kinniseotud naised on orkester. Mees tõstab taktikepi ja kontsert algab – kostavad naerurõkatused. See on nimelt naerurkester, tellitud rõõmu kollektiiv. Tüdrukud on end aheldanud, et olla rõõmsad rõõmustamiseks dirigenti, et täita tema soove. Orgesster naerab naise harjumuspärase valmiduse üle hüljata enda mina/tegevus kellegi teise (rõõmustamise) nimel. Ent samas naeravad nad ka võimupositsiooni (dirigendi) üle. Nad ei võta teda tõsiselt. Nad ei võta oma olukorda traagiliselt, vaid huumoriga. Oleme ka kuulnud tõlgendust, et tegemist on tõsimeelsete eestlaste heatujuliseks muutmise treeningprogrammiga.

Vang

Võimupositsioonid naerab välja ka videoinstallatsioon "Vang". Lähenedes kuuleb publik vaid naeru. Video nägemiseks tuleb piiluda läbi väikese prao, kust paistab elusuures kinniseotud tütarlaps, kes naerab. Tema olukorda me võime pidada kas metafooriks või reaalsuseks, tähtis on tema reaktsioon, tema võime suuta olukorra absurdus naeruga läbida. Naerdes ta ei murdu. Ta jääb tugevaks, saagu mis saab.

Naerata! Naeratus on naise töö

Galeriisse astuja satub ülisuurte naerunägude keskele. Täpsemalt vaadates paistab välja, et tegemist on eelkõige pingutatud ja teeseldud naerustega. Selliseid naerukujutisi vaadata on inimlikult lõbus, ent karikatuursuse kõrvalt peaksid need tekitama mõtteid naerust ühiskonnas ja eestlaste huulil. Ja naerutraditsioonist erinevates kultuurides, nt. kiipmailingukohustus, mis koos osa elualade amerikaniseerumisega on meie kommetesse imbumas.

Kõik naeratajad on naisterahvad – see toob fookusesse teema: naine kui professionaalne naerataja. Naeramine on üks naise töödest, see on vahend, millega ta hoiab kodu koos ja ebastabiilsete kaaskodanike meelerahu – plahvatusohtlikest situatsioonidest lahus. Naerataja naine kui stabilisaator. Aga kas ta alati tahab naerata? Kui tihti ta tegelikult tunneb naeratuskohustust, mitte sisemist rõõmsat naeratusvajadust?

Laffing Ahkestra

Some lasses have bundled themselves up as hostages, they are sitting on chairs, their legs bound. A man enters, pleasant looking, intelligent and intriguing, which makes the girls spontaneously clap. The man takes a stroll around, checking the bonds and tightening them up, if necessary. Then, a concert starts with the man acting as conductor and the fettered women as the orchestra. The man lifts the baton and the concert starts – being resounding peals of laughter. Notably, this is the laughing orchestra, the joy collective coming to order for performance. The girls have fettered themselves, in order to be joyful, to make the conductor happy, to fulfil his wishes. Ahkestra is making fun of the woman's role, ready by habit to desert herself/her activity in the name of someone else (to please that someone). Yet they also make a laughing stock of the power position (the conductor). They do not take him seriously. Nor do they take their situation tragically, finding as they do a humorous side to it. We have also heard the interpretation that actually this is a training programme to put the otherwise earnest Estonians in a higher-spirited frame of mind.

Captive

Making the power position the object of ridicule is also the focus of the video installation "Captive". When approaching, the audience hears only laughter. To see the video, one has to peer through a slit, providing a view of the life-sized bonded girl, laughing. We can consider her situation either as metaphorical or a reality. The important thing is her reaction, her capacity to overcome the absurdity of the situation, by laughter. Laughter makes her unbreakable. She will remain strong, whatever the outcome.

Smile! Smiling is the woman's job

The person entering the gallery finds himself in the midst of huge smiling faces. A closer look reveals that they are mostly strained and put-on smiles. It is humanly fun to look at such images of laughter, however besides their caricature status they are expected to generate thoughts about the place of the laugh in society and on Estonians' lips. And in cultures, which diverge from laughing traditions, for instance the keep-smiling chore, which is imbuing our mores, together with the Americanisation of a sizeable chunk of areas of our life.

All smiling characters are female – this puts into focus the topic: woman as a professional smiler. Smiling is also one of the jobs of the woman, because this is the device whereby she keeps the home from crumbling, and also the peace of mind of her unstable co-citizens from volatile situations. The smiling woman operates as a stabiliser. However, does she always want to smile? How often does she actually feel the obligation to smile, not prompted by the interior need to laugh?

Naeru taltsutamine kombestiku abil.

Naermist kui vabaduse allikat on erinevad kultuurid alati taltsutada püüdnud. Ikka ja jälle on kehtestatud reegleid, millal, kus ja kuidas tohib naerda, kellele on naerimine kohane ja kellele mitte. Rahvajuttudega ja kõnekäändudega on levitatud eelarvamusi naerulembeste inimeste kohta, et kontrollida naerutungi, muuta rahvas distsiplineerituks ja allutatavaks. Sellised „vanarahvatarkused”, nagu *Ära liiga palju naera, jääd vanatüdrukuks!* või *Mees saab ka tattinast, kuid mitte niisama naerulagistajast!*, kõnelevad sellest, mida on süüdsaks peetud: ülearu ei tohi naerda ja eriti meestele niisama naerimine ei sobi. Naeru on ikka peetud lihtrahvalikuks ning haritumaid on õpetatud naeru tagasi hoidma ehk vältima, piirduma targa muigega, mis väljendab samas kombekust ja ka teadlikkust. Meie ajal kehtivad ehk siis meid lapsepõlves mõjutanud käitumisreeglid pani kunagi raamatusse „Käitumisest” kirja lina Aasamaa, kust naeru kohta leiame järgmist: „Naerda ei sobi rõkkavalt ja pärani avatud suuga, nii et igemed ja kõri paistavad. Rõkkav naer ei ole sünnis, samuti nagu iga iga lärmgi, mis kaasiniimesi häirib. Taktitunne keelab ka salakavalalt, kihistavalt itsitada, sest see võib solvata juuresolijaid. Viisakas naer on mõõdukas. Ilusaim naer on südamlük naer.”

Kas naer on halb? on küsimus, mis tekib selliste sõnapaaride nagu „välja naerma”, „naeruväärne”, „naerualuseks muutma” jmt. vaatlemisel. Naer iseenesest ei saa olla halb, aga teda saab kurjasti ära kasutada. „Naeruväärne” on justnimelt seotud eelmainitud ironiaga, mille käigus naerja muudab väärtusskaalasi, muutub „naerualusest” väärtuslikumaks, samas kui too kaotab oma väärtust. Seeläbi võib naer olla relv, kui ta on kellelegi pahatahtlikult suunatud. Kellegi üle naerma tähendab teda ebatõsiseks ja väärtusetuks muutma. Naeruakti läbi võetakse naerualuselt ära võim olukorda juhtida, vähendatakse ta mõju toimuva suhtes. Ta muudetakse objektiks. Naeruvääristamise toime sõltub publikust, kuna muudatus objekti omadustes ei toimu tegelikkuses, ei muudeta mitte isikut, kelle üle naerdakse, vaid muudatus toimub pealtnägijate peades.

Vang Captive

Revolutsiooniline naer - naermise ajal ei tunta hirmu, kuna naerimine muudab inimese enesekindlaks ja elu st iseennast jaatavaks. Seetõttu on naervad inimesed despootidele raskesti allutatavad. Ütleb ka Umberto Eco, et „Naeru vastand on hirm, läbi ajaloo kõigi diktaatorite peamine relv, kuid rahuliku hinge hiljume naer tühistab hirmu, hajutades selle suitsuna olematusse.”

Naeruhimulised isikud ehmuvad nõudlikke isendeid kohates vähem, nad panevad pigem tähele nende koomilisi külgi ja see aitab neil jääda enesele kindlaks. Seetõttu peetakse naeru kohati revolutsiooniliseks jõuks, kuna ta esitab väljakutse liiga jäikadele seisukohtadele ja krampis olekule, lisades ühekülgselale lähenemisele koomilise külje. Huumori abil vabaneme reeglitest, mis muudavad meie elu kitsaks ja ühesuunaliseks, nali tuletab meile meelde, et igal asjal on erandid ja vähemalt kaks või mitu hindamisvõimalust. Sestap on tihti peale nähtud naerus mässulist jõudu.

Smile! Smiling is a woman's job

Naerata! Naeratus on naise töö

Üks Puhast Rõõmu huvitav teema on tütarlapsest-sirgub-naine-perioodil noori naisi paeluv “mimikrimäng” – tüdrukud on varmad ühiskondlikke muinasjutte ja konventsioone ellu rakendama, et olla populaarsed, et meeldida sihtgrupile.

A topic of interest for ShareJoy is the game of mimicry, appealing to young women in the period of nascent womanhood. Then girls are filled with delight, when they can implement the social fairy tales and conventions, in order to be popular, to make an impression on their target group.

Roosa Pink

Üks seda teemat käsitlev teos on video “Roosa”, mille käigus toredast tüdrukust saab barbinukk. Ta peseb enese näole konventsionaalse kattedekihi, peites samas ära iseenda. Isiklikus kontekstis ta puhastab ennast, sarnastades end noore tüdruku barbilikule klišeele, vaataja näeb ent selgesti, kuidas ta iseenda näole maski moodustab. Kohanduvat tüüpi tüdrukud ei saa ise aru, et “naiseks maskeerumise” kaudu nad tegelikult kaugenevad iseendast ja orgaaniliselt inimlikest väärtushinnangutest. Kui nende sisemine mina osutub piisavalt tugevaks, kulub mask kunagi aastate pärast maha. Aga on ka võimalus, et “mina” pärsitakse klišeede tulvas niivõrd, et teda ei leia enam keegi mitte kunagi üles.

One work handling this topic is the video “Pink”, in the course of which a nice gal becomes a Barbie doll. She sprays on her face a conventional protective layer, hiding thereby herself. In her personal context, she is cleansing herself, identifying with the Barbie cliché of a young girl. Yet the viewer sees clearly how she is shaping a mask on her face. Girls of assimilating type do not know that through “masking as woman” they actually distance from themselves and organically human value estimates. When their inner “self” proves sufficiently strong, the mask will wear off, in the course of years. There is a possibility, however that the “self” will be imbrued in the flood of clichés so that nobody will ever be able to salvage it.

Suured väikesed tüdrukud

Väikeste tüdrukute vajadusest end kellegagi (iidolid-näidiseks) või millegagi (naiserollklišeed) sarnastena tunda räägib ka fotoinstallatsioon “Suured Väikesed Tüdrukud”.

Publikut ümbritsevad ~2 – 2,5 meetri kõrgused kooptehtnikas lamenukid, mis kujutavad lasteaiaaeglisi väikesi pötsakaid tüdrukuid, kelle nägude asemel näeme kuulsate ja seksikate naiste (Madonna, Pamela Anderson, Salma Hayek, Alissa Milano, Naomi Campbell, Julia Roberts jne., jne.) nägusid, mis on kõik leitud internetileheküljelt “50 ilusaimat naist”. Nad seisavad seal, nad on meie (vaatajate) keskel ja meist suuremad.

Nende vaatlemine võiks tekitada mõtisklusi teemadel: kui vanalt algab inimeses ihalus sarnaneda ühiskonnas tunnustatud isikutega; millal me hakkame iseennast vormima teadmise järgi, et mida meilt võidakse oodata; kellele oleme me ise sarnaneda tahtnud ja kas see on meid mõjutanud (ükskõik, kas siis teadlikult või alateadlikult); kui põhjalikult on meie soove ja tahtmisi vallonud rollimäng; millest on tehtud väikesed tüdrukud? S.t. millistest lugudest, eelarvamustest, soovidest, eelistustest, hinnangutest, moraalist ja väärtustest meid kokku kasvatatakse; kas me tahame, et meie lapsed on kellegi teise nagu?

Big small girls

The need of small girls to identify with someone (idols-samples) or something (woman role clichés) is also the topic of the photo installation “Big Small Girls”.

The audience is surrounded by ~2-2.5 m high flat dolls prepared in copy technique. They represent nursery age small chubby girls, with the faces of famous and sexy women (Madonna, Pamela Anderson, Salma Hayek, Alissa Milano, Naomi Campbell, Julia Roberts, etc.). They are all borrowed from Internet site “50 beautiful women”. They are standing there, they are amid us (the viewers) and larger than us.

Looking at them may trigger thoughts like: How early does man develop a craving to identify with persons acclaimed and venerated in society, when do we start moulding ourselves in anticipation of what we are eventually expected to look like; Whom have we wanted to be similar to, and has that influenced us (either conscientiously or sub-conscientiously); How thoroughly has the role-play dominated our wishes and desires; Of what are small girls made? Of what stories, preconceptions, wishes, preferences, estimates, morals and valuations have we been concocted; Do we want our children to be similar to someone else?

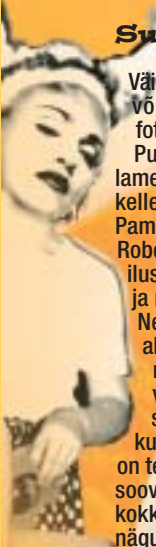
White wedding

Videos “White wedding” mängime me ühe tugevaima sotsiaalse konstruktsiooniga, milleks on illusioon abiellust kui naisele hädavajalikust ja ihaldusväärsest olukorrast. Tänapäeva tüdrukutel puudub ehk isikliku elu stardipositsioonis igavene abielu kui õnneliku elu paketi põhiosis, ent see on vaid viimaste aastakümnete saavutus. Läbi ajaloo on noored naised olnud ikka abieluvarana ühiskonnas perekondi kokku sidumas ja selle nimel pidevasse ajupesuprogrammi ühendatud. Müüdid elavad meie seas edasi, inimeste peas jätkub mõtlemine “naise elu siht on abielu saavutamiseks” ning tihti lisandub sellele nõue “ja ta peab sinna jõudma võimalikult kiiresti”. Neid müüte ei lase haihtuda televisiooni kaudu laste ellu tungivad seebiooperid ning kehtivad traditsioonilised peremudelid. Loodetavasti on meie ajal vähenenud kindlate soorollide ellurakendamise nõue paarikäitumises. Soorollid ja abielumüüt on 2002. aasta 26. oktoobri pärastlõunaks (et mitte öelda kaasajal) modifitseerunud ja on tekkinud valikulvabadus: naist ei põletata nõiana, kui ta müüdi kultiveerimise asemel seda välja naerda eelistab. Selles krutskilikult lesbilikus videos me lõbutseme tütarlapseliku rõõmuga pulmamüüdi arvel. Loodetavasti leiavad teisedki noored neid seda vaadates julgust mängida konventsioonidega ning elada oma elu vastavalt isiklikele eelistustele.

White wedding

In the video “White wedding” we play with a strongest social construction, which is the illusion of marriage as a situation necessary and desirous to woman. Today’s girls may evidently lack, in the starting position of personal life, the stable marriage as a main component of happy life package, however this is the achievement of recent decades, only. Throughout history young women have been marital property, knitting together the families in societies and, in the name of that mission, linked online to brainwashing programme. Myths persist in our midst. The people continue to think of “the goal of woman’s life being the safe harbour of marriage”, often complemented by a demand “she must be landed there as quickly as possible”. Those myths are kept alive by soap operas holding children under their spell, through TV, as well as by established family patterns. Hopefully, in our time, the demand to implement fixed gender roles in behaviour of couples has become less rigorous. Gender roles and marriage myth have been modified by 26 October p.m. 2002 (not to say in the modern era). There is freedom of choice now: the woman is no longer burned at a stake as a witch, should she prefer to laugh at the myth, instead of cultivating it.

In this trickily lesbian video we revel, with girlish joy, ridiculing the wedding myth. Appreciably other young ladies will also dare, after watching the show, to play with conventions and live their lives in line with their private preferences.

Sa võid mulle haiget teha!

See on publiku hulgas enim vastakaid arvamusi tekitanud Puhta Rõõmu teos. Vastuolulisus tuleneb rõõmu otsimises masohhismis või eneseohverduses, mida siit tihtipeale leitakse. Ent meie eneste käsitluses on tegemist ühe Puhta Rõõmu tegevuspõhimõtet isegi enim järgiva avaldusega.

Toimuv on mäng, noolemäng, milles meie üleelusuurused fotokujutised on märklaudadeks. Publiku alal on lauake, millel on lillepartest ja noolemängunooltest kombineeritud viskerelvad. Igaüks võib meie poole noole heita. Igaüks võib meid tabada. Kindlasti on näha, et seda on ennegi tehtud.

Mäng iseenesest on elurõõmus akt, milles sooritatakse spontaansid valikuid, kasutatakse ära või jäetakse kasutamata võimalusi. Igasugune mäng on defineeritav lõbuna. Publik saab noolemängus end välja elada, lõbutseada, mängida. Kõlarist kostab ikka ja jälle lause "sa võid mulle haiget teha", öelduna erinevate naishäälte poolt; mänguliselt, lõbusalt, julgustavalt, aga ka paratamatust ning juhuslikke võimalusi konstateerides.

"Sa võid mulle haiget teha" on ülimalt usaldust näitav lause, millega avatakse end kaaslase ees, avatakse talle oma hing, lastakse ta endale ligi. Ta satub positsiooni, kus tema igal teol on tähtsus, kus ta võib pisiasjadega haiget teha, ent ka tegemata jätta. Valiku teeb tema, kuidas käituda ning ennast väljendada. Sõbrad teevad meile tihtipeale kogemata haiget. Neid saab nende olulisuse eest hoiatada. Selleski mängus on viskenoolteks lilled: ka hästi mõeldud teod võivad mõnes olukorras osutada rünnakuks. Märklaudadena publiku ees võtame publiku oma usaldusaluste ringi. Nemad saavad otsustada, kas nad on oma lõbu, mängu nimel valmis meie poole nooli heitma. Ent kuna usaldusavaldus on esitatud mängumaailmas, jäävad ka langetatud otsused mängumaailma. See on võimalus lihtsa mängu käigus läbi elada erinevaid usalduskäitumisi, mõtiskleda haigetsaamise ning sõpruse/armastuse teemadel.

Heida nool, lõbutse ja mõtle. Haava mängu käigus papist tüdrukut ning haara lillenoolekujulise sõna sabast kinni enne selle suunamist pärisinimese poole. Inimene on hapram kui nukk. Elus on usaldusel suurem kaal kui mängus.

You can hurt me!

It is the work of ShareJoy which has caused the largest number of controversial opinions among the audience. The controversy stems from seeking joy in masochism or in sacrificing oneself, which is often inferred from the show. However, in our own treatment, it is a statement most in keeping with the principle of ShareJoy.

The happening is a game. The darts, with our oversized photo images being the targets. In the enclosure for the audience there is a table, with the projectiles composed of flower stalks with darts on them. Everybody can throw the dart at us. Everybody can hit us. Evidently, this has been the case, already.

choices are made, opportunities jumped at or failed to be used. Every game is defined as fun. The audience can relax in the game of darts, to make merry, to play.

The speaker utters, from time to time, the ever repeating "you can hurt me", in different female voices. She does it playfully, merrily, encouragingly, enticingly, however, also allowing for inevitability and contingencies.

"You can hurt me" is a sentence displaying the uttermost trust. With it, one opens up to one's fellow man, disclosing ones innermost feelings. One finds oneself in a position where every deed one commits has meaning, where one can hurt with minor things, however leave without doing so. The choice is his, in how he can behave and express himself. Friends can often hurt us, without meaning to. They can be made aware of their being significant ones to us. In the respective game the darts are flowers – the deed meant to be good can also turn, in some circumstances, into weapons.

Acting as targets for the audience, we accept them as confidants. They can decide whether they are ready, for the sake of pleasure and game, to cast darts towards us. However, because the expression of trust has been presented in the world of play, the decisions taken will also remain in the world of play. That provides a chance for us to act in your heads the different trust based patterns of behaviour, to ruminate on topics of getting hurt and friendship / love.

Throw darts and make merry, and think! Inflict wounds on the cardboard girls in the process of play and catch hold of the word in the form of flower dart, before you aim it at real human beings. Man is frailer than the doll. In life, trust has more weight than in play.

PUHTA RÕÖMU vestlusring

Kõrgkultuuri labor

Eve: Kas kunst peab olema tark?

Jane: Väga palju kunsti tehakse praegu targalt, suurte süsteemidega. Ka piltide tekst ja alltekst on enamasti taotluse poolest targad. Aga kuidas see tarkus sealt välja paistma panna? **Kunstiteose elutarkus võiks seisneda siis näiteks selles, et tema pealiskiit on meeldiv ja vaatajat ligitõmbav, oleks aga rohkem kihte, mis pahaaimamatut vaatajat sisemise tarkusega üllataksid.** Mind huvitab, et oleks rohkem mitmeplaaniisust ja valikuvõimalusi. Pean silmas sisemisi valikuid, mille rohkus võimaldab mitte kontsentreeruda neile välimistele. Tahaksin, et leviks laiemalt teadmine, et **inimelu juurde ei pea kuuluma standardiseeritud väärtuste süsteem. On võimalik olla ka teistmoodi, otsustada iseseisvalt eluväärtuste üle ning olla sealjuures õnnelik.** Kas on vaja üldse olla "edukas"? Mida see tähendab? Selle poolest erinebki vaba kunstnikupositsioon kommertsist, et püütakse teha tähelepandavaks just isiklikke valikuid ning panna inimesed mõtlema, mitte tuimalt ning automaatselt tarbima.

Eve: Mis on üldse elitaarne kunstis? Mille poolest ja kas üldse eristuvad teie meelest kõrgkultuur, rahvakultuur ja massikultuur?

Jane: Mõtlen, et **kõrgkultuur on selline labor, kus kontsentreerituna toimivad mingid sisemised protsessid, millede juures ei olegi üldse vaja publikut.** Kontsentraat, mis selles laboris toodetakse, pole mõeldudki ilma lahjendamata tarbimiseks ehk siis – pole mõeldud pühendamata rahvahulkadele. Samas on selle mõju massikultuuris tuntav just nimelt lahjendatud kujul. Kõrgkultuuri nähtused on massikultuurile ideedeallikaks, katsetuste periood tõlgitakse, ja siis paljunevad kunstnike ideed plahvatuslikult.

Eve: Seega arvad, et sinu kunst kuulub kõrgkultuuri hulka?

Jane: Ta, jah, justkui kuuluks rohkem ideede katlasse. "Kõrgkultuur" väljendina tahaks olla justkui muust kultuurist üle. See aspekt pole minu jaoks oluline, pigem vastupidi.

Eve: Osa kunsti on kuulutatud "madalaks", kuna see on müügisiks. Teine osa jälle saab

"kõrgeks", kui müügi hind on küllalt kõrge. Kunstnikud püüavad mitte tegeleda teoste otsese müügiga, et hoida "puhast kunsti". Ja samas võib disaineri seeriatoodangus olla looming palju uuenduslikum kui ainueksemplarina loodud kunstiteos. Maali võib praegu väärtustada käsitöömeisterlikkuse traditsiooni hoidva meediumina, mida ehk ei peakski koormama uute leiutiste kohustusega. Võib lähtuda eeldusest, et ühiskond vajabki ainult väikest protsenti uue loojaid – teised tegelevad asjade töösoidmise ja traditsioonide säilitamisega. Kui kõik hakkavad korruga ainult katsetama ja reegleid rikkuma, ei toimiks enam miski.

Ivika: See oleks sama absurdne, kui täpselt vastupidine stsenaarium, kus kõik on kloonid ja keegi ei tohi erineda. Lähed uksest välja ja kõik, kes vastu tulevad, on Janed. Ütled "Tere, Jane!" hommikul ja iga järgmine inimene tänaval on ka Jane. Ka kõik asjad on Janed. Sa sööd Janet ja paned Jane selga, sest kui midagi ei tohi erineda, siis oleks maailm nagu üks suur mummuline asi. Kõik mummud oleksid ühte värvi.

Eve: Selle kirjelduse järgi saab hakata juba uut multikat joonistama "uuest ilusast elust" – Mummulisest Maailmast. Maastik kui kujutamise objekt muutuks selles maailmas mõttekuks, kui kõik vaated ümberringi koosneksid ühesugustest elementidest.

Jane: Inimesed ongi kloonid selles mõttes, et kui ei tegele mingi valdkonnaga põhjalikult, siis jäävad teadmised väga pealiskaudseks ning ühetaoliseks, massiliseks. Neid valdkondi, millega üks inimene tegeleda ei jõua, on palju. Nii ongi sageli üksikisiku arusaam sellest, mis jääb tema erialast väljapoole, seotud laialtlevinud teadmisega, ja arvamustega, see teadmine on kloonitud.

Ivika: Ma tahaks, et inimesed ei püüdleks nii väga arvutiseerimise poole. Arvutid kaotavad keele ja kultuuri omapära, mis praegu on. Praegu arendatakse arvuteid, mis loevad sinu mõtteid, et ei oleks vaja isegi arvuti ja inimese vahelist suhtlemist. See muudaks tulevikus inimesed oma suhtluses loiuks ja liiga üksildaseks. Minu sõnum seega oleks, et olgem rõõmsad ja suhelgem üksteisega. Ennekõike loodan mõtete vahetamist.

Jane: Ka mina leian oma inspiratsiooni ikkagi inimestega suhtlemisest. Ma ei tea, milline tunne oleks elada simuleeritud reaalsuses. Ega tahagi teada. Vahetu elamus ja kontakt elu endaga on oluline. Ma ei kujuta ette, et võiksin leppida olukorraga, kus mulle näidatakse maailma

läbi vahendaja, nii et minul puudub vahetu kogemise võimalus.

Eve: Väga depressiivne kultuur ei pruugi olla seotud masendust tekitava eluga. Sõja-aastatel on levinud ja hinnatud eriti optimistlik kunst, nagu Matisse'i päikeselised maalid 1940-ndate Prantsusmaal või impressionismi-hõnguline kunst Eestis okupatsioonide päevil. Muusikas on uuritud seost populaarseimate laulude tekstide ja enesetappude dünaamika vahel. Küsimuseks oli, kas depressiivsete sõnumite levik muusika kaudu peegeldab või mõjutab omakorda inimeste psühholoogiat. Arvuti-uuringu vastused aga näitasid, et masendavate sõnadega laulude tõusul populaarsuse edetabelites ja enesetappude dünaamilal ei olnud omavahel mingit seost.

Jane: Mõned muud seosed on hoopis olulisemad. Mõtlen näiteks rõõmsat ja optimistlikku reklaami, kus figureerib hea välimusega, silmnähtavalt hea tervise ja tujuga tibi, kes väidab, et selline seisund on normaalne. Aga kui reaalsus ei kannata hetkel välja võrdlusmomenti? Samas, kui sa pahas tujus kuuled mingit depressiivset muusikapala, kus keegi halab täpselt samamoodi kui sa ise, võib sel hoopis positiivne efekt olla. Peasi, et plaati oleks võimalik vahetada. Võib-olla ongi soov kunstisse rõõmu juurde tuua põhjustatud sellest, et kui näitustel käia, siis tekib vahetamata plaadi efekt. Tekib küllastus sellest halvast tujust, mis näitusesaalides "kõrgeks kunstiks" on defineeritud.

Ivika: Kanadas ühel kunstitudengite näitusel nägin maastikku, mis kujunes mitte ölvärvist, vaid maastiku materjaliks oli liha. Maastik kui ohutu motiiv saavutas vastupidise laengu. Just sellistes eksperimentides joonistub välja traditsiooni jõud. Pühapäevakunsti nautija tormaks sellist tööd nähes nõrduvalt saalist välja. Sellistes võrdlustes ma näen küll meeskunstnike masendava kunsti kasulikkust.

Eve: Kui kogu kunst muutuks rõõmsaks, kas siis ei teki rõõmu devalveerimise protsess, nii et läheb tarvis aina suuremaid rõõmu üledoose, et üldse mingit efekti saavutada?

Jane: Ega me ei tahagi, et rõõm peaks olema ainuvõimalik valik. Pigem on ta praegu huvitav kui represseeritud olemus, kes üritab selle surve alt nina välja pista ning uuesti teiste legaalsete emotsioonide sekka ära mahtuda.

Eve: Kas Puhas Rõõm on seega loobunud rõõmsa kunsti revolutsiooni läbiviimise ideest ja rõõmu diktatuurivalitsuse

kehtestamisest eesti kunstis?

Jane: Oleksin väga pettunud, kui röömus kunst muutuks ainsaks lubatavaks võimaluseks ja röömsale kunstile signineksid mingisugused kaanonid. Siis ta oleks surnud, mängulisus kaoks ära. Ma küll ei hakkaks ise kurba kunsti tegema, küll aga loodan, et keegi teine seda teeb. Just tasakaal ja mitmekesisus on oluline.

Kollane tunne

Eve: Miks Puhas Rõõm Sulle oluline tundub?

Hello: Võibolla selle pärast, et kuna igal pool on hästi palju halli ja paha, mis kurvastab või viib täiesti rööpast välja, siis... arvan, et **Puhast Rõõmu on selleks vaja, et liigutada seda helgemat poolt inimeste sees. Et tekitada tunne nagu midagi liigutataks Sinu sees ja Sul on hele, kollane ja hea olla.** Ma ei saa aru, miks kõige selle kurja ja pahaga võrreldes pisikest puhast rõõmu juhtub üha vähem. Kuna kõik on oma asjadega plindris, siis nad püüavad teistega mitte kokku puutuda ja kui see kokkupuude toimub, on hästi palju negatiivset, siukest halli asja, kui värvidesse ümber panna. Ma ei poolda üldse halli, pigem püüan leida neid värvilisi kilde sealt seest. Neid on hästi palju. Kui vaadata halle inimesi, kes tänaval kõnnivad, nad näevad mornid välja, aga loovad sellise vahva pildi, kuna nad on kõik nii erinevad. **Kui Puhas Rõõm suudab inimest liigutades panna teda omakorda teistele seda rõõmu või inimlikku head tunnetust edasi andma, siis ongi kõik hästi ja õieti.** Kõik, mis siia maani juhtunud, on olnud lõbus. Pärast koju minnes on kergem olla ja kollasem tunne. Peast kiirgab kollaseid kiiri teiste suuanas, kes vastu tulevad. See ongi kõige olulisem. **Kui Puhas Rõõm suudab inimesi seest heledalt liigutada, siis ongi vast tehtud see, mida me püüame.** See ongi puhas rõõm.

Eve: Mille poolest on Sulle mängimine oluline?

Hello: Ma mängin kodus omas pesas tegelikult väga palju, üksteisega ja sõnadega, selle pisike maailma sees, kus on kindel ja hea olla. Kui mängimine sind haarab, satud iseenesest mängu sisse... Puhta Rõõmu plikade seas poeb tahes-tahtmata mängupisik sisse, tuleb ja hakkab torkima. Siis ma avastan, et hakkam naljakaid asju ütlemä ja seest kõditab kah. Publiku ees mängimise puhul häirib mind kõige rohkem, et siis tekib näitlemine. Mäng pole enam nii spontaanne, kunstlik maik on juures. Ma eelistaks seda, mis järsku sünnib, spontaanselt, iseenesest. Kui see juhtub, siis tekivad üllatuslikult

teised variandid ette välja mõeldust, tekib hoopis mingi uus asi. Mida enam meie mäng suudab olla spontaanne, kui see tuleb meist hetkel ja iseenesest, seda mõjuvam see on.

Mängimise puhul oleks kõige hullem, kui me muutuks teatraalseks ja liiga kunstlikuks. Siis mängulisus ei vea ennast üldse välja, publikul tekib vastupidine reaktsioon. Ma ise ei tahaks seda siis näha ega teha.

Minu meelest Puhas Rõõm on võtnud enesele väga vastutusrikka rolli olla puhas ja rõõmus ning kanda seda teistele edasi... See on üsna raske ju. See võib samas ka väga kerge olla, võib piisata vaid ühest pisikesest nipist või liigutusest ja see toimib...

Ohud, mida ma rõõmsa kunsti puhul kardan ongi seesama teatraalsus ja liigne lapsikus, mis kaotab mõtte ning tekitab vastureaktsiooni. **See ongi see tohutu nipp, kuidas mängida selle piiri peal, nii et asi oleks puhas ja rõõmus, samas lapsik, aga nii, et ta kannaks selle idee välja...** Kindlasti on neid inimesi, kes arvavad, et puhas rõõm teeb oma toredaid tükke, aga neid ei saa tõsiselt võtta... Ei peagi ju... Ent tõsiselt tuleks võtta seda ideed, et **rõõmu on tõesti rohkem vaja ning et kunst ei pea olema kuri ja paha ja hall ja frustreriv.**

Pipi Pikksuka sündroom ja Eesti Rõõmukaitse Selts

Eve: Pir, kuidas on juhtunud, et oled viimastel aastatel end Puhta Rõõmu propageerimisele pühendanud? 1990-ndate keskpaigas tegid veel oma nime all optimistlikke, ent ka nukrameelseid töid?

Pir: Ma arvan, et siis olin ma veel noor ja loll ega osanud valida õigeid meetodeid. Praegu olen tibia küpsemaks saanud ja oskaksin seda huumorit sinna lihtsalt natuke rohkem sisse panna. Võib-olla ei ole ma enam ka kunsti ja elu suhtes nii idealistlik.

Eve: Kas sellised entusiastlikud tegelased, keda Puhta Rõõmu tüdrukud kehastavad, on ideaalsed naised või pole seda?

Pir: Minu arvates täiesti on. Mulle see tüdrukud-omavahel-süsteem kunsti tegemiseks sobib. Selliste tüdrukutega, kes oma loomuses ei kipu uih!-aih!-tüüpi naisterahvasteks, kes on esmalt inimesed ja siis naisterahvad, mitte niisugused, kes on esmalt naisterahvad ja siis, kui meelde tuleb, siis kunagi inimesed ka.

Eve: Milles sa näed siis inimese ja naise vahet?

Pir: Pigem on see kahe naisetüübi võrdlus. Ühed tähtsustavad naise rollilisi omadusi, peavad ennast eelkõige naiserolli kandjaks. Teised on need, kes lähtuvad eelkõige enda minast ja tahtmistest, väärtustavad seda, mis neile endale elus meeldib ja missuguseid inimliku eluviisi valikuid nad

teha tahavad. Nad ei võta oma suhestumisi ja suhtumisi rollijoonisest. Ega see jaotus ka ainult naiste puhul kehti. Kuttidega on ju samamoodi, osa võtab enesele konventsionaalselt mehelikud väärtushinnangud ja teised oskavad lähtuda iseendast ilma rollijoonisega nõu pidamata. Nii võib öelda, et ma teen ka vahet inimese ja mehe, mitte ainult inimese ja naise vahel. Ja mulle meeldib suhelda ja asju ajada inimestega.

Eve: Mille poolest erineb see rõõm, mida sa püüad leida, sellest rõõmusest, mida meile püüti nõukogude propagandana sisse tuua?

Pir: Aga kui ma nüüd ütlesin, et ei erinegi (irvitas)? Aga tegelikult... Ma jõuan siin jälle isikuvabaduse juurde! Ideoloogiliselt tellitud rõõmus kultuur ei näita konkreetse autori seest tulevat emotsiooni. Autor "arvutab" lahendi - rõõmsa kultuuri - etteantud raamide järgi, olles generaatorprogramm, mis lähtub algandmetest ja saavutab nõutud tulemuse. See rõõmus kultuur, mida mina propageerin / viljelen, lähtub autorist endast, analüüsib huvitavaid nüansse, fakte, kõlasid, ebakõlasid ja edastab tekkinud emotsioonid vaatajale. Ning seda kõike humoorikalt.

Eve: Millised on need teemad, mis sinus kunstnikuna emotsioone tekitavad?

Pir: Eelkõige inimeste käitumisvõimalused, inimeste erinevad reaktsioonid...

Kristel: Ikkagi inimese roll selles ühiskonnas, kus ta elab; kuidas isiksus antud keskkonnas konstrueeritakse. Minu

arvates on Eestis problemaatiline, et tahetakse kangesti ilus ja klanitud välja näha, jätta head muljet. Isikupära ei ole norm.

Pir: Oleme uurinud, missuguseid reeglipärasid ja konventsioone on inimesed enda ümber tekitanud, et eneste ja kaasinimeste elu keerulisemaks teha. Me võime ju aidata seda pundart lahti harutada ja näidata, et see kõik ei pruugi olla üldse kohustuslik. Keegi, kes pole sugugi parem kui meie ise, mõtles reeglid kunagi välja ja need võib vabalt oma suhtumisega asendada ning sellest ei juhtu midagi halba.

Eve: Aga võib-olla see asendustehe tundub nii lihtne ainult siis, kui elada kunstnike hulgas?

Pir: Kusjuures, teistes inimgruppides võib olla isikuvabadust märksa lihtsam saavutada, sest ega eesti kunstnikkond ei ole väga varmas reeglistikke nurka heitma. Neil on omad boheemlusemallid, mida nad on valmis järgima. Ega isik sellepärast veel vaba ei ole, et on otsustanud hoida pintsliit peos ja panna bareti pahempidi pähe. Eesti kunstnikud on vägagi altid kõikvõimalikest reeglitest kinni pidama.

Eve: Kas sa tajud Puhta Rõõmu tegevuse juures seost Pipi Pikksuka fenomeniga, kus tüdrukud ei taha kasvada korralikeks täiskasvanuteks, vaid leiavad endile uusi

mänge ja mänguasju?

Pir: Pipisid peab ikka olema, muidu hakkaks ju Tommydel ja Annikatel igav.

Kristel: Mille poolest see siis halb on? See on ju sama, kui sulle öeldakse: sa peaksid olema täiskasvanu, ära ole lapsik. Aga kui inimene lihtsalt tunneb, et tal on veel küllalt elulusti, et siis - miks mitte.

Pir: See Pipi võrdlus on õudsalt hea! **Kui võtta nüüd niiviisi, et Pipi on kunstnik ning Tommy ja Annika on kunstipublik, siis kunstnik Pipi võikski ju olemas olla selleks, et öelda Tommyle ja Annikale, et on mõtet otsida seda Spunki, mille olemasolust keegi teadlik ei ole. Niimoodi võivad ka nemad leida midagi uut, leida Spungi. Selleks peabki olemas olema Pipi, et tõsta üles valgeid hobuseid ja viia teised fantaasiamaailma. Ja niimoodi ei kaota ka nemad lapsemeelset elurõõmu ja mängulusti ära, kui keegi meelde tuletab, et täiskasvanu olemine ei pruugi olla nii surmtõsine ettevõtmine.**

Eve: Kuidas sa kujutaksid ette röömudiktatuuri kehtestamist eesti kultuuris?

Kristel: Mitte ükski diktatuur ei oleks hea variant. Võimaluste paljus on ikka see, mis annab võimaluse erinevatele asjadele idanema hakata ja asjad saavad heaks sellepärast, et on olemas ka vastand.

Pir: Röömurevolutsioon... see on selline kahe otsaga asi. Tegelikult tundub röömurevolutsioon üleskutsena väga lahe aktsioon, mis võitleks röömule kätte tema äraunustatud koha. Inimene ei peaks tundma, et ta peab konventsioonide tõttu röömu endas alla suruma. Teisalt jällegi revolutsioone tehakse, kui tahetakse midagi/kedagi diktatuurisse seisusesse toppida. Aga seda me ju ei soovi. Meie eesmärk on, et röömu arvestataks kultuuriruumi täisväärtusliku osana. Röömsat ja humoorikat reaktsiooni elus ette juhtuvale ei peaks rohkem häbenema kui kurvastust, masendust või masohhistlikku märterlust. Tegelikult on need kõik täiesti võrdsed märgid, et see miski, mis emotsioone ajendab, sulle korda läheb.

Kristel: Võib-olla revolutsioon on siis liiga vänge sõna, seda võiks võtta lihtsalt kui demonstratsiooni...

Pir: Röömurevolutsioonil ei oleks jah mingisuguseid võimupretensioone... See on selline vabastusliikumine, mis päästab röömu vangistusest inimeste peas.

Eve: Kõigepealt on Eesti Muinsuskaitse Selts, nüüd...

Pir: ... peaks asutama Eesti Röömukaitse Seltsi!

Eve: Käesolevaga asutab
Naiskunstnike Laulu- ja Mänguselts
Puhas Rõõm
Eesti Röömukaitse Seltsi.

Pir ja Kristel: Jaa! See oleks ilus!

Puhas Rõõm:
Hello Upan
Jane Suviste
Kristel Sibul
Piret Räni
Ivika Kivi
Eve Kiiler

Suure valge pilve serva peal, halli ja sompus ilma korral pole neid tegelikult nähagi, istuvad mingid veidrad tegelased. Ühel tüübil on peas kollane barett, teisel ees roosa notsudega põll ja kolmandal jalas triibulised herilasemustriga püksid. Näod on kõigil röömsad nagu päikesed. Selline võiks välja näha ühe täiesti mitteprofessionaalse maalija pildi süžee.

Koolitamata ja väljaspool institutsionaalset süsteemi tegutsevaid rahvakunstimeistreid (kasutan hea meelega eufemismi "rahvakunstimeister", mis siinses kontekstis viitab sellele, et kunstnikud on pärit rahva seast; nõukogudeaegses Eestis oli sõnal "rahvakunstimeister" hierarhiline ja süsteemi heakskiitu kandev varjund) pole koolitatud kultuuril tavaks tõsiselt võtta. Ega seda keegi ei vajakski. Tõsisust, raskemeelsust ja depressiivsust on institutsionaalses kõrgkultuuris liigagi palju. "Pilvedes hõljuvad" tüübid aga naeratavad röömsalt ja maalivad pilte, mis on täis leebet ja sooja huumorit, groteski ning veidravõitu fantastilist realismi. "Rahva kunstnike" pildid võivad olla ka nukrad ja kurvad, kuid väga harva on need ängistavad ja tekitavad masendust. Kohustuste ja piirangute sundusest vaba loomeprotsess laseb koolituseta kunstnikul oma tööst röömu tunda, mis väljendub nende piltide auras. (Äng ja masendus kuuluvad pigem "hingelt haigete" kunstnike tööde juurde. Pean silmas psüühikahäiretega inimeste maale, mis on koolitatud ning ekspressiivses laadis maaliva kunstniku tööst enamasti mitmeid kordi ekspressiivsemad. Sageli mõjub taoliste piltide ekspressiivsus ka ängistavalt.) Huumor, koomika ja mängulisus on naivistide ja rahvalike kunstnike tööde lahutamatu osa. Sageli kõrvutatakse üheaegselt tuntud ja tundmatut, reaalselt ja ebareaalset, eksootilist ja kodust. Tolliametnik Rousseau' pildid on tuntud eksootilise ainestiku poolest. Rousseau' pildidel väänlevad lopsakad džunglitaimed ja hiilivad ringi

<http://kliinfann.artun.ee/naba/>

Niisama, ilo pärast maalijad

lõvid. Kunstniku enda väidete kohaselt maalis ta pildid mälestuste järgi Brasiilia sõjakäigust saadud eksootilise looduskogemuse põhjal. Tegelikult pole Rousseau Brasiilias kunagi käinudki, vaid toetus oma fantaasiale ning lasteraamatute loomapiltidele.

Naivisti fantaasia ei tunne piire. Orissaare naivist Harri Aer (režissöör Liina Kullas on Harri Aerust teinud 1996. aastal dokumentaalfilmi "Maailm nagu muster") loob mustreid ja tikib suurepäraseid fantaasiale ja kohalikule olustikule toetuvaid piltvaipu. (Aeru jutu järgi käisid kohalikud külanaised temalt mustreid "laenamas", et sama uhkeid pilte tikkida.) Ühele piltvaibale on tikitud Adama ja Eva lugu. Aer kujutab stseeni, kus Adam ja Eva pärast pattulangemist paradiisiaiast välja aetakse. Huvitaval kombel näeb paradiisiaed välja samamoodi nagu tüüpiline Saaremaa aed kadakate, kiviaja ja lattväravaga. Piibli tegevustik on kantud konkreetsele ja tuttavasse Saaremaa olustikku. Teine süžee "eestistamise" näide on eesti tuntuima naivisti Paul Kondase maal "Näärivana kalastab". Näärivana, keda harjumuspäraselt kujutatakse kingikoti, hobuse ja saaniga laste juurde tuhisemas, on pandud tavatult hoopis kalamehe rolli. Mängulisus, grotesk ja eri maailma kuuluvate situatsioonide kõrvuti asetamine on iseloomulik ka sürrealismi võtmes maalijatele (meil näiteks Ilmar Kruusamäele).

Kuna naivisti kunst ei pea kellelegi teisele peale tegija enda meeldima, võib ta maalida tõesti puhta rõõmu pärast. Kui küsitlesin Põlva naivisti Adelbert Juksi, kes on kogu oma lihtsa elamise maalingutega kaunistanud, tema maalimisajendite kohta, vastas Juks häbelikult, et teeb pilte

lihtsalt niisama, ilo pärast. Rohkem ta oma pilte ei kommenteerinud, vaid hakkas hoopis kannelt mängima, mida ta tegi suurepäraselt. Polnudki vaja rohkem pärida. Omadus, mis iseloomustab rahvakunsti, kaasaja rahvakunsti, naivistide kunsti, kuulub ka Adelbert Juksi piltide juurde. Tema tööd kõnelevad iseenda eest. Neile ei ole vaja tõlgendajat, kriitikut. Teosed on mõistetavad ka ilma taustinformatsioonita. Hoolimata sellest, et nii-öelda veidrikud maalivad enda lõbustamiseks ja lihtsalt ilo pärast, on nende looming kommuniqueerimisaltim kui kaasaegne institutsionaalne kunst. Tegelikult võõrandub kaasaegne kunstitoodang potentsiaalsest tarbijast ühelikiirusel. Kunstiteadlane Boris Bernstein kirjeldab (kogumikus "Kunstiteadus ja kunstikultuur", 1990) kunstiteadvuse seisundit, mil kunsti teoreetiline vorm on tugevam selle realiseerimisest. Kunstnik, kes on endale võtnud üle jõu käiva filosoofi rolli, ei suuda enam kunsti luua ja on pelgalt oma teoreetilise traktaadi illustraator. Seesugune olukord iseloomustab Bernsteini järgi kunstiajaloo murranguid ja kriisimomente.

2003. aasta oktoobris-novembris on Tallinna Kunstihoones võimalus näha allakirjutanu kureeritud rahvusvahelist autsaiderite ja kaasaja rahvakunsti näitust. Institutsionaalne kõrgkultuur vajab aeg-ajalt värsket verd nagu sinivereline aadlipreili sõitu tervisevetele. Kaasaegsed väidavad, et preili jume olnud tervisevetelt naasnuna alati palju parem.

TOIMUMISED:

20.11.–08.12.2002 Tallinna Linnagaleriis naivist Adelbert Juksi näitus.

3.10.–09.11.2003 Tallinna Kunstihoones ja Kullo galeriis rahvusvaheline autsaiderite ja kaasaja rahvakunsti näitus. Näituse aja sisse on planeeritud autsaiderite ja kaasaja rahvakunsti seminar.

VAATA KA VEEBILEHTE <http://www.rahvakunst.ee>

FOTODEL
Adelbert Juks ja tema maja

MOTO:

[...]

Eile läksin koos N.N.-iga – tema pikal pealekäimisel – Museo Nacional de Bellas Artes'isse. Piltide rohkus väsitas mind juba enne vaatama asumist; kõndisime saalist saali; seisatasime mõne pildi ees; seejärel läksime järgmise pildi juurde. Minu kaaslasest õhkus iseenesestki mõista "lihtsust" ja "loomulikkust" (seda teisejärgulist, kunstlikku loomulikkust) ja kooskõlas kohustusliku savoir-vivre'iga hoidus ta kõigest, mida oleks võinud võtta liialdusena... minust õhkus apaatiat, millest kumas vastikuse, vastumeelsuse, mässu, kiusu ja absurdi värve.

[...]

Mind ei pane see vaatajate vähesus imestama. Suured tühjad saalid ülesriputatud lõuenditega on eemaletõukavalt vastikud, võimalised paiskama inimese põhjatusse meeleheitesse. Pildid ei ole üksteise kõrvale paljale seinale paigutamiseks, pilt on selleks, et väärtustada interjööri ja rõomustada neid, kes võivad temaga suhelda.

[...]

Ma nõuan kunstilt, et see oleks hea kunstina ja sama hästi ka eksponeeritud. Ma ei salli naljakaid ja naeruväärseid kunstipühamuid. Kui on

tegemist sedöövrtega, mis peavad meid täitma imetlusega, miks siis on meie tunded kahtlevad ja kobavad, ebakindlad ja ekslevad? Enne kui langeme kunstiteose ees põlvili, mõtleme, kas see ongi see sedööver, küsime arglikult, kas see peab meid rabama, teadvustame endale, et, jah, nüüd me võime kogeda taevalikku naudingut, ning alles seejärel andume imetlusele. Kuidas ühendada kunsti justkui jalustrabavat väge – nii vastustamatut, spontaanset, ilmselget – meie kõhkleva reageeringuga?

Witold Gombrowicz. Päevaraamat. Vagabund, 1998 [1953], lk. 33–34.

1. Kunstiline elamus kui objekt

Hiljuti avastasin üllatusega, et olen viimastel kuudel sattunud erinevatel asjaoludel umbes viiele erinevale näitusega seotud üritusele. Anomaalia, mis ajendas mind mõtlema kunstitarbimisele, ehk siis sellele, milline on saatja – vastuvõtja suhestatus kunstikommunikatsiooni puhul. Täpsemalt: mis juhtub informatsiooniga (ld: *informatio* – kuju, seletus, teave ehk sõnum) umbes siis, kui selle tekitatud emotsioon muutub teadmiseks kunstipärasest reaalsusest.

Pealkirjana esitatud kommunikatsiooniskeem ei erine põhimõtteliselt Claude Shannoni poolt 1940-ndate lõpus esitatust. Kui Shannon kavandas oma kuulsat *infoallikas* (>> *saatja*) >> *meedium* (>> *infot moonutav müra*) >> *vastuvõtja* (>> *sõnumi rekonstrueerimine*) skeemi, ajendatuna Belli telefonifirma vajadustest, siis ülaltoodu on üks nendest üldistustest, mis võtab kokku seose kunstniku ja tema loomingu vaataja/lugeja vahel. See üldistus lähtub eeldusest, et igasugune sõnum tekib saatja sisekaemusest ning kutsub vastuvõtjaks omakorda esile teatava sisemise seisundi muutumise. Ld: *emovere* – esile kutsuma, erutama, liigutama. Selle skeemi põhieelduseks on, et mingi sõnumi tajumine "kunstipärasena" tähendab seda, et sõnum kutsub adressaadis esile emotsiooni. Juhul, kui seda muutust ei toimu, pole ka põhjust rääkida autori – adressaadi suhestumisest, sest jääb ju tõlgendamise toimumata. Ehk siis: ma ei ürita rääkida mitte sellest, mida peetakse kunstiks, vaid sellest hetkest, mil tekib kunstiline elamus.

2. Kunst ja selle eksponeerimine kui täiendava tinglikkuse tekitamine

Juri Lotman oma artiklis "Kunsti fenomen" ("Kultuur ja plahvatus", Varrak, 2001 [1992]: 170, 172) defineerib kunsti

selle tinglikkuseastme kaudu. Kunst tähendab vabadusastme järsku suurenemist tegelikkuse suhtes – kunst loob oma maailma, mis rajaneb kunstivälise tegelikkuse tinglikustamisel – alternatiivitu reaalsus leiab alternatiivid kunstist. Kunsti ja tegelikkuse suhet "möödab" vaataja: mingi tegevuse kunstipärasuse ainsaks mõeldavaks kriteeriumiks on vaataja reaalsustaju. Ehk nagu Lotman kirjutab: "...kunsti geniaalseid omadusi on mõtteeksperiment, mis lubab kontrollida maailma mingite struktuuride puutumatumust" (samas).

Alustasin seda arutlust Poola pagulaskirjaniku Witold Gombrowicz kolme tekstilõiguga. Tegin seda illustreerimaks eelmises lõigus väidetut: mingi tegevuse kunstipärasuse ainsaks mõeldavaks kriteeriumiks on vaataja reaalsustaju. Witoldi kirjutandud read on kinnitus *par excellance* asjaolule, et kunsti eksponeerimine vaatajale ei pruugi viimases esile kutsuda kunstilist elamust. Ühelt poolt protesteerib Witold kunsti institutsionaliseerituse vastu, teisalt – mis käesolevas kontekstis peamine – jätab õhku rippuma retoorilise küsimuse: kuidas me ikkagi teame, et see, mida meile näidatakse, on "kunst"? Kas tõesti on näitus see, mis teeb kunstist "kunsti"? või tekib kunst alles siis, kui tajutud objekt on suuteline tekitama vaatajas "kunstielamuse"?

Eelnev mõttekäik saab ehk selgemaks, kui võrrelda kunsti eksponeerimist loodusobjektide eksponeerimisega. Ma pean silmas loomaaeda kui teatavat tüüpi näitust. Loomaaia funktsioon on ennekõike hariv: on vähetõenäoline, et tavakodanik kohtab isegi terve oma elu jooksul veerandi ki loomaaedades eksponeeritavatest loomadest. Loomaaia püüdluseks on olla võimalikult looduslähedane – redutseerida klaasseinast ja metallvõrest tekkivat võõristust. Kunstinäituse fenomen on mõnevõrra erinev. See seisneb tinglikkuseastmes: esimesel juhul on meil tegemist "justkui loodusega", teisel juhul aga **avalikult eksponeeritud** "justkui reaalsusega". Et kunst ise erineb reaalsusest mingi

tinglikkuse poolest, siis avalikult eksponeeritud kunst koosneb juba kahest tinglikkusest:

kunstiteosele autori poolt kaasa antud nihestatus + see, mis paikneb meie peas ja mida nimetame "avalikuks reaalsuseks". Näitus nagu kahekordistab kunstitaidluse tinglikkuse "reaalsuse" suhtes: esimese nihke saab taies oma autorilt, teise nihke annavad talle kunstielamuse saanud vaatajad.

(Seda, loomulikult, vaid siis, kui nad ei käitu nagu need tüübid, keda Witold muuseumis kohtas.)

3. Kunstiaiese “informatsioon” ja “müra”

Küberneetikas määratletakse informatsioonikogust mingis süsteemis selle korraldumismäära järgi – teisisõnu, kirjeldades selle korrastamatust ehk entroopiat. Nii nagu informatsioonikogus mingis süsteemis on selle korraldumismäära mõõdupuuks, on süsteemi entroopia tema korraldamatuse määra mõõdupuuks. Nii nagu entroopia kaldub suletud süsteemis iseenesest suurenema, nii kaldub informatsioon suletud süsteemis iseenesest vähenema (Norbert Wiener. Küberneetika ja ühiskond. Tallinn 1969, lk. 103–104). Vastavalt eelnevale definitsioonile on müra (ehk süsteemi entroopia) see, mis takistab sõnumi vastuvõtjal rekonstrueerimast sõnumi algset tähendust. Müra on kõige lihtsamini tuvastatav signaalide puhul. Näiteks: kui puu on kasvanud liiklusemärgile ette, siis on puu see müra, mis takistab märgi tähenduse jõudmist liiklejani.

Mitmetähenduslike objektide, sealhulgas ka kunstobjektide juures on müra tuvastamine keerulisem, vahel isegi võimatu – arvestades asjaolu, et kunstilise ruumi tinglikkuse ainsaks kriteeriumiks on vaataja kogemus reaalsusest. Kunstiaiese “informatsioon” ja “müra” sõltuvad otseselt sellest, millises kontekstis neid eksponeeritakse; teisalt jällegi sellest, kas kunstniku ja tema taiese vaataja reaalsusekogemused sobituvad ühtsesse süsteemi või ei sobitu. Teisisõnu: kunstiaiese tähendus sõltub sellest, kuivõrd vaataja(d) seda avada suudab(-vad).

4. Elamus ehk siis kunstiteosega seotud emotsioon

Lugeja ehk juba märkas, et see tekst on liigendatud vastavalt pealkirjas esitatud skeemile. Eelmise lõigu lõpetasin tõdemusega, et mingi objekti tähendus sõltub selle vaataja interpretatiivsest võimekusest asetada see objekt mingisse taustsüsteemi. Tegemist on teatava semiootilise dogmaga: mingi objekt muutub tähenduslikuks alles siis, kui see suhestatakse mingi taustsüsteemi ehk siis kontekstiga.

Eessõnas oma raamatule “Tänapäeva müüt. Asjadest, mida nähakse taevas” (Vagabund, 1995 [1958], lk. 14) annab Carl Gustav Jung hinnangu UFO-probleemile. Kurioosel kombel sobib Jungi UFO-arutluskäik seletama ka kunstiteose teket ja selle retseptiooni. Piisab vaid, kui asendada sõna “müüt” mõistega

“kunst”: “...on tekkinud situatsioon, kus ka parima tahtmise juures enam ei tea ega saa aru, kas algne tajum sünnitab fantaasiasid või vastupidi – alateadvuses tekkinud fantaasia tungib teadvusse ja sünnitab sel illusioone ja visioone. Ühel juhul saab objektiivselt reaalse protsessi aluseks kunstile (müüdile), teisel juhul tekitab arhetüüp vastava visiooni. Neile kahele põhjuslikule seosele võib lisada veel kolmada võimaluse – sünkronistliku, mis tähendab akusaalset kokkulangemist”. Loomingu kontekstis tähendab see kolmas variant seda, et kunstniku loodud taies väljendab nii tema alateadvuslikke fantaasiasid kui ka reaalselt aset leidnud kogemusi. Selles mõttes on kunst nagu UFO – nähakse midagi, aga täpselt pole teada, mida.

Nii nagu märgilisus, põhineb ka looming autori–lugeja komplementaarsuse loogikal. Ühelt poolt tähendab see autori jaoks loomingu subjektiivsust, teisalt eeldab üldise arusaadavuse nõue jälle mingite teadaolevate interpretatsiooninormide arvestamist. Ja hoolimata sellest valitseb alati oht, et osa kunstist jääb elamuseta ning osast elamustest saavad kunstielamused n.-ö. teenimatult. Kui me nüüd heidame pilgu pealkirjas ära toodud kommunikatsiooniahelale, saab selgeks, mis vahe on emotsioonil ning kunstiemotsioonil. Esimene tähendab reaalsuse vahetut kogemist, teine aga tingliku reaalsuse vahetut kogemist. Mis aga ei tähenda sugugi, et nendest kogemustest tulenevad emotsioonid (noh, röömud näiteks) oleksid põhimõtteliselt erinevad. Pigem identsed.

Hirm röömu ees - happyhondria

Piret Räni

Tänapäeval stressiajastul on aga paljudel nimistel tekkinud *happy-hondria* - nad ei julge ega oska olla röömsad. Kohustused ja nõuded on kõrged, pärsivad inimese vaimu, ei lase tal olla enesega rahul ega röömustada enda ja teiste üle. Rahulolematuse peamisi põhjusi on ka kaasaegse inimese liigne enesekesksus, oma ego ületähtsustamine.

1996. aastal käivitasid Robert Holden ja Ben Renshaw Inglismaal *The Happiness project*’i, mille eesmärk oligi analüüsida inimese hirmu olla õnnelik. Kahjuks oli projektis patsientidena-vaadeldavaina osalejaid vaid kolm, kes veetsid 8 nädalat (*8 Week Happiness Programme*) edukuse, õnnelikkuse, armastuse ja külluse töötubades ning vaimutreeningutel. Uurimistulemuste andmetel koges iga osavõtja murdepunkti isikuomaduste arendamisel ja õnnetunde saavutamisel. Mis on viga meie ühiskonnal, et selle liikmed on suletud pideva rahulolematuse ringi, et neile ei tundu enam ühegi eesmärgi saavutamine piisavalt hea ja nad suudavad olla õnnelikud vaid pärast pikaajalist treeningprogrammi? Ja kas peale nende vigade laiema avalikkuse ette tulemist oleks “ühiskond” (otsustusvõimeliste instantside näol) nõus algatama ülemaailmse treeningprogrammide süsteemi?

Ega ma ei teagi, mis asi see rööm on, see tuleb tavaliselt täiesti ootamatult. Lapsena külastas see mind palju sagedamini. Sellepärast ongi vist hakatud röömu lapsikuks pidama, et täiskasvanud, kes ei oska enam väikestest asjadest röömu tunda, arvavad oma pika elu jooksul tehtud vaatluste põhjal, et see on midagi, mis lastega kokku käib.

Lembe Ruben

Levinud eelarvamuse kohaselt on naerjad kerglased ja pealiskaudsed inimesed. Kuid naer on tähtis ja tõsine asi. Naer ei saa olla hukkamõistetav, kuna see aitab jõuda tõeni. Läbi naeru filtri väljendatuna jõuavad tõe ja appikarjed kergemini adressaadini, jõuavad lähemale ja on mõistetavamad. Nii on naer mõtlev konstruktsioon, mis on võimeline genereerima uusi mõtteid - mitte vana välja naerdes, vaid

analüüsivana sellest välja kasvades.

Mailis Toompuu

Naer on mulle tähtis asi. Temas on midagi maailma muutvat, ebarealistlikku, jumalikku siis, kui ta pole eputav või võlts. Tuntud juudi vanasõna on "inimene mõtleb, Jumal naerab". /.../ Samas on temas midagi kontrollimatut ja vaba - naeru ei saa planeerida, ta tuleb ise mõne naljaka või imeliku või ootamatu asja peale. Naerus on mingit olemis- ja tunnetamisjulgust. Ja see ootamatu kылg on väga tähtis - ma loodangi, et äkki võib naer tulevikus olla midagi muud - mingi uus suhtlemiskanal.

Lauri Sommer

Igasugused deklaratiivsed üleskutsed õnne ja röömu teemadel on mind alati oma õõnsusega hirmutanud. Võtke kasvõi see õnnelubadus Ameerika konstitutsioonis "the pursuit of happiness", mida igale kodanikule võõrandamatu õigusena

töötatakse. See on kulturooloogiliselt väga magus teema. Ma ei oska kollektiivset õnne ja röömu vaadata muidu kui läbi utopia trellide.

Hanno Soans

Rööm on Eesti kultuuris sageli tabu; kultuur peab ikka olema midagi rasket, tõsist ja traagilist. Rööm on aga kerge, ebatõsine ja koomiline. Rööm kuulub sellise arusaama kohaselt meeelahutuskultuuri sfääri.

Heie Treier

Uue aja kultuuris on rööm harv nähe, see on pigem yhe võistleja (kahju)rööm teise yletrumpamisest, kuna suur hulk praegusest mudelist on halvas mõttes loomalik, kopeerib ikka veel Darwini olemusvõitlust tähelepanu ja mõju pärast konkureerivate egotriipide vahel ja kannab ärimeeste ambitsioonid yle kultuurivalda, kuhu nad loomu poolest ei kuulu. Aga vanemas kultuuris, eriti seal, kus toimis religioosne, šamanistliku varjundiga dominant, oli ekstaatiline rööm seotud lihtsamate asjadega: religioossetel pidustustel kogetuga, kirka unenäoga, meheks/naiseks, emaks/isaks saamisega, kummalise koha leidmisega metsas jne.

Yhesõnaga, asustus polnud

Kunstnik väljendab igatsusi. Igasuguseid igatsusi, mille olemasolu ta on intuiitiivselt või analüütiliselt või kogemuslikult välja peilinud. Vaataja püüab kunstilisest väljendusest leida seda tükikest, mis tema südame soojaks teeks - see on äratundmisrööm, kohtumine (kasvõi põgus) oma igatsusega. Tänapäeval on muidugi tekkinud igatsusi-müüte kehastava kunsti kõrvale teisedki suunad, nt analüütiline, mis omakorda tegeleb (kasvõi kaudselt) igatsuskonstruktsioonide lahtikodeerimise ja dekonstrueerimisega, igatsuste tekemehhanismide ja igatsuste ärakasutamise (suured narratiivid) lahtiharutamisega.

Kunst jaotab end kahe mõistmisprintsipi vahel - esmane, mis on suunatud otse emotsionaalseid teid pidi igatsusteni, ja teine, kus intellektuaalsete seostehelate kaudu saab teadlik vaateleja seoste

tekkimise ajal toimuvast mõttetegevusest vaimse naudingut, saab end viia kokku igatsustega olla tark ja elitaarne, elada kaasa esitatavale teemale ja analüüsida igatsusi, mitte neid läbi elada. Eks vast sellepärast väidetakse, et tänapäeva kunst on lihtrahvast eemaldunud, et tavavaatleja ei saa enam kunstist aru - sellises kunstis näidatav ei vasta nende igatsustele, vaid pakub ristsõnamõistatuse, mille lahendamise käigus inimene kas kohtub mõne igatsusega või mitte.

RÖÖMUS KUNST

Rööm ühena kuuest tähtsamast emotsioonist on käsitletud lihtsa emotsioonina, reaktsioonina tegelikkusele. Intellektuaalse emotsioonina on rööm palju komplikatiivsem ja kultuurikoodidega põimitum.

Kui me otsime röömu kultuuris, siis me otsime täpsemalt väljendudes

a. autori lihtsa röömuemotsiooni peegeldust tema teoses

b. autori intellektuaalse röömu peegeldumist tema teoses

c. võimalust tunda teose vaatlemisel intellektuaalset röömu, nautides huvitavat ja omanäolist teemakäsitlust või enesele äratundmisröömu pakkuvat probleemi

d. võimalust paralleelide kaudu taaskogeda mõnd röömuemotsiooni minevikust.

liialt tihe ja just seepärast oli ringi liikudes rohkem röömu leida, kuigi keskkond oli ka ohtlik - seeläbi olid liikuja röömud seotud tähelepanuga ja jõudsalt pingestatud.

Lauri Sommer

Tõenäoliselt johtuvadki vägivaldsed lahendused sellest, et inimestel on liiga palju aega, millest tuleb, et nad ei suuda röömustada väikeste asjade üle, millest tuleb, et neil on igav ja et nad muutuvad lõpmatus kohustuslikuna näivas tüütuses depressiivseks, mis on alati agressiooni põhitingimus.

Mailis Toompuu

Aga kui ma pisut veel mõtlen, siis ma arvan, et "rööm kultuuris" võiks tähendada vabadust, kergendustunnet, mis tuleb asjade lõdvast valdamisest niivõrd, et võid nendega mängeldes ümber käia. Mõistagi ma ei mõtle pealiskaudset kergesti seeditavust, vaid seda, kui midagi tõsist tehes ei tunta, et ollakse selleks sunnitud. Muuseas tähendab see ka vist oma asjade tegemist mitte aate, vaid huvi ja mõnu pärast. Süüdimatu tõsine süvenemine.

Aare Pilv

On selline väljend nagu "tegemise mõnu", mis kajastab röömu tegevuse üle. Sellega seostub täisväärtuslikkus, ettekujutatud ideaali tajumine kohalviibiva jõuna ning see, et tegevus veenab nii ennast kui ka ümbruskondseid. Seda olukorda saab sõnastada ka väe juures/sees/ümber olamisega. Vägi annab elujõu. Siia kuulub ka ilu.

Anzori Barkalaja

Oli ükskord röömus ajastu, 1960-ndatel. See oli tobedalt röömus ajastu, mille on meie 1990-ndatesse toonud oma kunstiga Marko Mäetamm. 1960-ndate rööm baseerus teatavatel sotsiaalsetel utopiatel ja reaalsel demograafilistel protsessidel. Sõjajärgne beebibuum maailmas tekitas juurde ebaproportsionaalselt palju noori inimesi ja noored on ju ikka röömsad, kas siis loomulikus olekus või mingite ainete mõju all.

Heie Treier

Õige naer annab kunstniku tegemistele mingi kerguse ja ehk selline tüüp ei jää endasse kinni. Kui ta muidugi kogu aega naermise peale ära ei raiska...

Lauri Sommer

Siin muidu räägitakse, et on paha, kui autoril on paha ja ikka sopp ja hingeängistus jms. Minu arvates on väga kena, kui autor saab oksendada ja seda eriti laiema vaatajaskonna, mitte nt. oma elukaaslase peale. See on ju puhas rööm. Seevastu on palju kahtlasem tegeleda sihikindlalt röömu ja nalja tootmisega. Arvan, et koguni ohtlik.

Alo Paju

Maailmale aga lihtsalt oma valu näkku röökida on kasulik ja teraapiline ainult röökijale endale, hiljem võiks ta selle teose aga kohe rituaalselt hävitada, vähemalt mina seda küll ei taha vaadata.

Lembe Ruben

Kahjuks kerkib kahtlus, et tegemist on mingisuguse pensionäride päevakodu laulumänguseltsiga stiilis "kes saab, see puudutab põlvi".

Tiina Randus

Aga vähe on neid asju, nagu naer, millega võib lõpuni rahule jääda, mille puhul ei jää kripeldama vajadus jälle ja uuesti ümber teha, siit-sealt terviku huvides parandada, millesse ilma kahtluseta uskuda.

Mailis Toompuu

Õnn on püha, õnn on see, mis pärast me oleme. Kui õnn on, on ümbritsev maailm ebaoluline. Oma emotsioone väljendada (kolmandatele isikutele) on emotsionaalsel inimestel enamasti siis aega, kui nad on üks, õnnatud, nukrad, vms. Sellest siis ka sünye, tõsine, nukker vms. kunst. Sest see röömus kunst,

mille tegija ei

pulbitsenud tõelisest

röömust, mida teistele jagada, ei mõju publikule. Vähemalt ta mõjub kaugelt vähem kui selline nukker kunst, mille kunstnik oli tõeliselt kurb.

Sulo Kallas

Aaa, ja röömus kunst EI ole marginaalne, vaid valesti mõistetud ning alavääristatud märtrite ning kannatajate kultuuri mõjustäär. Lisaks topitakse ühele korralikule eestlasele lapsepõlvest peale sisse teadmist vaevanägemisest ja töötegemisest ja muudest ränkadest tegemistest. Igasugune

lullilöömine ja röömustamine on jöle alatus meie sügavama rahvusteadvuse-tunnetuse vastu.

Jane Suviste

Sümbolitasemel on naerev kunstnik provokaator ja kritiseerija. Naerev kunstnik kahtleb ja seab küsitavaks. Naerev kunstnik ei ole konformistlik. Naerev kunstnik julgeb ja on iseseisev.

Raivo Kelomees

Naer on röömsa hinge loomulik ekskrement.

Merle Hiis

Naerev kunstnik julgeb olla see, kes ta on. Ütleb seda, mida tahab. Teeb seda, mida tahab. Ükski teema pole püha.

Dagmar Kase

Liiga tõsine kunst jätab mulje, et tema mõte on surnud, autor oma ülipüüdlikkusega on proovinud kõike õigesti teha ja kõikvõimalikele diskursustele vastata ning on unustanud lisada teosesse iseenast. Niimoodi jääb ju asi kuivaks.

Piret Räni

Minu arvates on kunst kui selline positiivne nähtus ja ma ei näe põhjust sinna spetsiaalselt karda peale raputada.

Mari Sobolev

Naer on tõde.
Karin Paulus

<http://kliinfann.artun.ee/naba/>

Sisukord

Eessõna. Jane Suviste	1
Miks on kunstis vähe rõõmu? Piret Räni	2
Kolmas Naba ja rõõmsad asjad eesti kunstis. Piret Räni	6
Intervjuu Mare Trallaga. Eve Kiiler	7
Intervjuu Marko Mäetammega. Eve Kiiler	8
Intervjuu Taave Tuutmaga. Piret Räni	10
Katrin Kivimaa vastab küsimustele	11
Tegemisrõõmu leht	12
Jaburus maailma parandamas. Intervjuu Merle Hiiega. Piret Räni	12
4 naist ja globaalküla PostsovkhoZ'is. Evelyn Mürsepp	14
Intervjuu Evelyn Mürsepaga. Margus Kiis	15
Naiskunstnike Laulu- ja Mänguseltsi Puhas Rõõm rõõmsast kunstist	16
Puhta Rõõmu vestlusring	24
Niisama, ilo pärast maalijad. Sigrid Saarep	26
... >> [EMOTSIOON] >> ["KUNST"] >> [informatsioon / MÜRA] >> [EMOTSIOON] >> ["..."] >> ... Andres Kõnno	28
Rõõmus kunst - tsitaadid Kolmandast Nabast	30
Preface	2
<i>Why is there so little joy in art?</i>	4
<i>The most joyful art in Estonia</i>	11
<i>Female Artists' Sing'n'play Society ShareJoy</i>	16

ALL FOR JOY, JOY FOR ALL!

Rõõm kõigi, kõik rõõmu eest!